IN M. TVLL. CICERONEM DECLAMATIO FALSO SALLVSTIO ADSCRIPTA.

GRauiter et iniquo animo maledicta tua paterer, M. Tulli, ſi te ſci-
2 rem iudicio magis, quam morbo animi, petulantia iſta vti. Sed cum in te neque modum, neque modeſtiam vllam animaduerto, reſpondebo tibi: vti, ſi quam maledicendo voluptatem cepiſti, eam
3 male audiendo amittas. Vbi querar? quos implorem? P. C. di-

IN M. TVLL. CIC. DECLAM.] Bis huius Declamationis meminit Quinctilianus, Salluſtio adſcribens. Libr. IV. cap. I. pag. 314. et IX. cap. III. pag. 825. Vnde firmiſſime concludi poſſe videbatur Colomeſio, Salluſtium eſſe auctorem: cum iam dudum P. Victorius, Lipſius, Voſſius aliique docti viri demonſtrauerint, cuiuslibet potius, quam Criſpi foetum eſſe; vti nec Ciceronis, qui ſub eius nomine circumfertur. Poſteriore quidem Fabii loco in vet. cod. Almeloueenii non legi iſta Salluſtiana, teſtatur Cl. Burmannus: neque ab illo ſcripta ea eſſe, pro certo adfirmare poſſum. atque idem de priore loco cenſeo. Cum forte litterator aliquis (non dicam, ipſe auctor, quisquis fuerit, quo ingenii ſui monumento auctoritatem conciliaret) pro exemplo margini iſta adſcripſiſſet, factum eſt, vt poſtea in contextum irrepſerint. Hoc altero loco vetus codex; altero autem ipſa conſtructio valde veroſimile efficiunt. Moris autem fuiſſe Rhetoribus, ſub clarorum virorum nominibus Declamationes elaborare, ex Seneca conſtat, et ex ipſo Fabio III. cap. X. aliisque locis. *Vibio Criſpo* tribuit Hadr. Iunius de Coma cap. VIII. Voſſius Porcio Latroni. Sed quis in tali re facile compertum adferat? adde Rhenan. ad Dialog. de Orat. princ. et Caſp. Barth. XXIV. Aduerſ. cap. V. Nos in recenſione harum Orationum quinque MSS. codicibus vſi ſumus, quorum plerique nude inſcribunt: *Salluſtius in Ciceronem.* Sed Remenſis 2. (quem poſtea, quia in primo Remenſi non fuerunt exaratae, numero addito nominare non debuimus) et Gudianus cum Edd. Veneris: *Inuectiua C. Salluſtii in Ciceronem.* Gruterus, qui cum Salluſtio ſimul, et cum Cicerone has Declamationes in lucem emiſit, a ſe multum diuerſus eſt.

iudicio *magis, quam* morbo] Venuſte *iudicium*, et *morbus animi* e diuerſo ponuntur. Illud eſt, ex quo homines ſapientes agunt, qui conſilio res omnes adgrediuntur. Sic Auctor de Rep. Ord. I. cap. II. n. 2. *cetera multitudo more magis, quam* iudicio *poſt alius alium ſecuta eſt.* *Morbus* autem eſt lubido animi corrupta, et, quod hodie dicunt, *adfectus.* Vide notam noſtram ad Cat. cap. XXXVII. extr. ita Pſeudo-Cicero Declam. n. 36. *deſine* morbo *procacitatis iſto vti.*

2. cum *in te neque modum*] Sic MSS. et edd. vett. item Gryphius: Male alii, *quoniam.* Guelferbytanus (*ſeptimum* intellige, qui ſolus ex eo numero priorem hanc Declamationem exhibet) *animaduertam.* De illo *modum neque modeſtiam* dictum ad Cat. cap. XI. n. 4. quod ab Salluſtio eo conſilio auctor expreſſit, vt conſpiceretur quaedam ſimilitudo. Sic *iniquo animo pateret* ſcripſit, quia Ille Iug. cap. XXXI. n. 21. *aequo animo paterer.*

male audiendo *amittas*] Gudian. et Remenſ. *male dicendo amittas.* quam lectionem illi dederunt, quibus *male audire*, pro maledicta et crimina ſua audire haud Latinum fuit. vide ad Cat. cap. III. n. I.

3. *Vbi querar? quos implorem?*] Academ. omittit *vbi querar?* Guelſ. *quos improbem?*

ripi

ripi remp. atque audaciſſumo c
qui ita largitionibus corruptus e
beat? an apud vos, P.C. quorum
ratiſſumo ludibrio eſt? vbi M. T
atque in hoc ordine ita moderat
clariſſumi, Scipionis Africani, a
inſitus huic vrbi ciuis. An ver
ſunt? an non ita a pueritia vixi
putares, quod alteri collibuiſſe
quentiam apud M. Piſonem no
que minume mirandum eſt, qu
piſſume paraſti. Verum, vt o
mos attollit; vxor ſacrilega, a

eſſe perfidiae] i. perfidia vexari ren
Male Acad. *perfidiae locum*, quod etiam
edd. aliquot haeret. Sed vide Barth. x
Aduerſ. cap. V. Mox Gudian. Academ.
cert. et Guelſ. omittunt *an*, quod tam
vett. edd agnoſcunt. vt et Gruterus,
tamen in Ciceronis ed. omiſit.
vti ſeſe, ac fortunas ſ.] Guelf. *vt ſe i*
quomodo Gruterus in Cic.
et ſceleratiſſimo cuique ludibr. eſt] Illa
ſceleratiſſimo deſunt Guelf. Remenſi et
mnibus edd. vett. Acad. et Gudian. *eſ*
dibrio.
in hoc *ordine ita moderatur*] Ita M
praeter Guelf. qui cum edd. vett. *hoc* o
tit. quod cum Glareanus in ſuis libri
iam offendiſſet, fatetur, ſibi planum
eſſe, quid ſignificet, *in ordine.* Sumtum
ex Cat. cap. LII. n. 7. *multa verba* in hoc
dine *feci.* Alioquin *in ordine* idem n
ret, cum *Ordo* praeciſe de Senatorio d
tur, quod alio loco docuimus. Areti
qui haec deſcripſit, habet *gubernat ac*
deratur, vt explanaret Verbum *modera*
quod Salluſtianis haud obſcurum eſt.
Cat. cap. LI. n. 25.
vnus reliquus *ex familia*] Remenſis,
e reliquis. alterum habet Criſpus Iug.
XCVII. n. 3. Idem codex haud agnoſcit
men *Africani.*
reptitius, accitus *ac paullo ante*] Rem
et Academ. *repertitius.* Waſſius *repet*
manifeſto errore. Sed is admonet,
tinum non agnoſcere *accitus*, quod in

remp. atque audaciſſumo cuique eſſe perfidiae? apud populum R. ita largitionibus corruptus eſt, vti ſeſe, ac fortunas ſuas venales ha- ? an apud vos, P.C. quorum auctoritas turpiſſumo cuique et ſcele- iſſumo ludibrio eſt? vbi M. Tullius leges, iudicia populi R. defendit, e in hoc ordine ita moderatur, quaſi vnus reliquus ex familia viri iſſumi, Scipionis Africani, ac non reptitius, accitus, ac paullo ante ius huic vrbi ciuis. An vero, M. Tulli, facta, ac dicta tua obſcura 4
? an non ita a pueritia vixiſti, vti nihil flagitioſum corpori tuo res, quod alteri collibuiſſet? Scilicet, iſtam immoderatam elo- ntiam apud M. Piſonem non pudicitiae iactura perdidiciſti? Ita- minume mirandum eſt, quod eam flagitioſe venditas, quam tur- ſſume paraſti. Verum, vt opinor, ſplendor domeſticus tibi ani- 5. II.
attollit; vxor ſacrilega, ac periuriis delibuta; filia matris pel-

perfidiae] i. perfidia vexari remp. Acad. *perfidiae locum*, quod etiam in aliquot haeret. Sed vide Barth. XXIV. cap. V. Mox Gudian. Academ. In- et Guelf. omittunt *an*, quod tamen edd. agnoſcunt. vt et Gruterus, qui in Ciceronis ed. omiſit.

ſeſe, ac fortunas ſ.] Guelf. *vt ſe ipſe*, modo Gruterus in Cic.

ſceleratiſſimo cuique ludibr. eſt] Illa, *et atiſſimo* deſunt Guelf. Remenſi et o- ibus edd. vett. Acad. et Gudian. *eſt lu-*

hoc ordine ita moderatur] Ita MSS. ter Guelf. qui cum edd. vett. *hoc* omit- quod cum Glareanus in ſuis libris et- offendiſſet, fatetur, ſibi planum non quid ſignificet, *in ordine*. Sumtum eſt r. cap. LII. n. 7. *multa verba* in hoc or- *feci*. Alioquin *in ordine* idem nota- cum *Ordo* praeciſe de Senatorio dica- quod alio loco docuimus. Aretinus, haec deſcripſit, habet *gubernat ac mo- tur*, vt explanaret Verbum *moderatur*, Salluſtianis haud obſcurum eſt. vide cap. LI. n. 25.

nus reliquus ex familia] Remenſis, *vnus quis*. alterum habet Criſpus Iug. cap. n. 3. Idem codex haud agnoſcit no- *Africani*.

ptitius, accitus *ac paullo ante*] Remenſ. Academ. *repertitius*. Waſſius *repetitius*, ifeſto errore. Sed is admonet, Are- non agnoſcere *accitus*, quod in no- ſtris omnibus haeret. Ab illo *inſitus* fluxit Auct. de Rep. Ord. *inſititius*. Ciceronem haud abſimiliter Catilina vocat *inquilinum ciuem vrbis Romanae*, cap. XXXI. n. 7. Gudian. *accitutus*. is etiam *vrbi* neglexit.

4. *quod* alteri *collibuiſſet*] Ex Salluſt. Cat. cap. LI. *matres familiarum pati, quae victoribus* collibuiſſent. Gudian. Remenſ. Incert. et Guelf. *alicui collibuiſſet*, ex Gloſſa.

Scilicet, iſtam immoderatam] Gud. Rem. Inc. Guelf. et Veneta 1493. *aut ſcilicet*; Academ. et reliquae Venetae, *an ſcilicet*. Sed ſi Salluſtianam dictionem exprimere voluit auctor, neque *aut*, neque *an* eſt adiiciendum. Gudian. *iſtam moderatam*. non male. Nam Ironia ſatis aperta eſt: Academ. *niſi pudicit. iactura*; Incert. *num p. iactura*. Denique Guelf. *perdidiſti*; Venetae priores, *perdidiſſe*. Vnde ſcribo: *ſcilicet iſtam moderatam eloqu. apud M. Piſonem pudicitiae iactura perdidiciſſe*. De hoc Piſone vide Cic. in Bruto.

ſi *eam flagitioſe* venditas] Acad. *qui eam*; Gudian. Guelf. Remenſ. et edd. vett. *quod eam*. Eaedem edd. *vendicas*. male. *venditare eloquentiam* dixit, vt Iuuenal. *vendere periuria*, etc. Academ. *minime curandum eſt*.

5. *animos attollit*] Incert. et Remenſis, *animos tollit*.

periuriis delibuta] Waſſius Venetam 1470. *nobilitata* habere teſtatur, credo fallens numero. nam in Veneta eius anni hae Declamationes haud reperiuntur. Exſtat tamen *nobilitata* in Venetis illis omni-

 lex,

6 lex, tibi iucundior, atque obſequentior, quam parenti par eſt. Domum ipſam tuam vi, et rapinis, funeſtam tibi ac tuis, comparaſti: videlicet vti nos commonefacias, quam conuerſa ſit reſp. cum in ea domo habitares, homo flagitioſiſſume, quae P. Craſſi, viri conſularis,
7 fuit. Atque haec cum ita ſint; tamen Cicero ſe dicit in concilio deorum immortalium fuiſſe; inde miſſum huic vrbi: ciuibusque cuſtodem, absque carnificis nomine, qui ciuitatis incommodum in gloriam ſuam ponit. quaſi vero non illius coniurationis cauſa fuerit conſulatus tuus; et idcirco reſp. diſiecta eo tempore, quo te cuſto-

bus, quas ſaepius aduoco, A. 1490. 1493. 1499. 1500. At Remenſ. *periuriis dedita;* Incert. Acad. Guelf. et Gudian. *periuriis debilitata.* Quinctilian. XI. cap. III. *pluribus* medicamentis *propter dolorem artuum* delibutus. quod exſcripſit Fabius ex Ciceronis Bruto. Ita Valerius Max. *vnguentis delibutus.* Quamobrem eo verbo non ſine decore vſus eſt auctor. Gruterus hic *delibata;* cum Cicerone *debilitata* ſcripſit.

filia matris *pellex*] Edd. Venetae, *matri pellex:* quomodo quaedam edd. Seruii ad Virg. VI. Aen. *v.* 623. qui haec ſub nomine Salluſtii citat, quae tamen a melioribus libris recte exſulant. Rem turpiculam honeſto verbo *obſequentior* exponit. In ſimili re vocabulum *obſequium* poſuit Columella et Petronius, vt oſtendit Cl. Burmannus ad Quinctil. VIII. cap. III. pag. 692. Guelferb. *quam parenti parens.*

6. *cum in ea d.* habitas] Guelf. ſine Praepoſitione, *cum ea domo habitas.* Gudian. Acad. Incert. Remenſ. cum edd. vett. *habitares.* atque ita Gryphius. Ortum credo ex notata varia lectione, *habitas, habites.* Interim cum tot codd. iuberent, recepi. Mox Incert. Guelf. et Venetae, *P. Craſſi viri clariſſimi.* Nimirum *V. C.* et *virum conſularem*, et *virum clariſſimum* ſignificat; vnde iſta ſaepiſſime permutantur. vide ad Rutil. Itiner. princ. Certe in Academico hodieque legitur, *P. Craſſi b. c. fuit.* conſueto librariorum errore *b*, pro *v* exhibet. Gruterus in ed. Ciceronis, *viri clariſſimi.*

7. tamen *Cicero* ſe *dicit*] Guelf. et Venetae omnes reiiciunt *tamen*, quod certe Salluſtius, etiam vbi *etſi* et ſimiles particulae praemittuntur, exaudire iubet. vide ad Iug. cap. XXXV. n. 9. MSS. quatuor, *tamen ſe Cicero dicit.* At Criſpus Cat. cap. XLVIII. n. 4. *Is cum* ſe diceret *indicaturum de coniuratione.* vbi vide plura.

in conſilio *deorum immort.*] Veneta noſtra prima, MSS. Gudian. Incert. et Guelf. *in concilio deorum;* quomodo et Gryphius: vt mirer Waſſium, qui de ſuis libris omnibus teſtatur, habere eos *conſilio.* Perpetuo iſta confunduntur, et apud ipſum Virg. I. Georg. *v.* 24. *Tuque adeo, quem mox quae ſint habitura* deorum Concilia, *incertum eſt.* item apud Quinctil. XI. cap. I. vbi iactantia Ciceronis arguitur: *Iouem illum, a quo in* concilium deorum *aduocatur.* quae iam Waſſius laudauit. Bene Statius III. Theb. *v.* 549. *piget irrupiſſe volantum* Concilia; *v.* 633. *ſuperosque irrumpere* coetus. Auctor infra n. 14. *quem Iupiter O. M. in* concilio deorum *admiſit.* item P. Latro. Mox Academ. a prima manu, *cuſiodiae*, pro *cuſtodem.*

absque *carnificis nomine*] *absque* pro *ſine*, cum Apuleio, Lactantio, Minucio et Comicis dixit. Rariſſime Cicero, Salluſtius numquam ea particula vtitur. Sententia tangit acerbe ſatis rigorem Ciceronis in puniendis Catilinae ſociis. infra Guelferb. *incommoda.*

in gloriam ſuam ponit] Ita Salluſtius Iug. *in gratiam habere.* Nimirum *ponere in gloriam*, vel *gloria*, eſt *in gloriam ducere*, vt alibi Salluſtius dixit. Ita Cicero, *ponere mortem in malis.* vide ad IV. Epiſt. IX. n. 10. Gebhard. ad Corn. Nepot. Lepidus I. Hiſt. n. 19. *quorum adeo Sullam non poenitet, vt et facta* in gloria numeret.

non illius coniurat. cauſſa] Remenſ. *non illius cauſſa coniurationis.* ſed Academ. omittit nomen *coniurationis*, vt *illius incommodi* intellexiſſe videatur. Ceterum ipſi

dem

dem habebat. Sed, vt opinor, illa
ſulatum cum Terentia vxore de re
iudicia domi faciebatis: ex coni
condemnabas: cum tibi alius Tu
lum aedificabat, alius domum emeb
calumniae proxumus, is aut domu
inſidias ſenatui fecerat, denique de
ſi tibi falſa obiicio; redde rationem
quid tibi litibus accreuerit, qua ex
lanum et Pompeianum infinito
ces; cui dubium poteſt eſſe, qui
miſeriis ciuium paraueris? Veru
nas, ex C. Marii familia, eius virtu

coniurationis populares culpam in Cice
ronem transferre nitebantur, Cat. cap. XLII
n. 1. adde Eod. cap. XXXI. n. 7.

8. *Sed, vt opinor, illa*] Elegantius Gu
dian. *Sed, opinor, illa* cet.

legis Plautiae iudicia d. faciebas] *Plauti*
ſcribunt MSS. noſtri; de qua lege plu
ad Cat. cap. XXXI. n. 4. Iudicia facere di
cum Cicerone. is I. epiſt. VII. n. 13. *tot*
facti tui iudicium *non tam ex conſilio t*
quam ex euentu homines eſſe facturos.
vide. Ceterum Guelf. Academ. Inc
item omnes Venetae et Manutius G
phiusque *faciebatis*, quod temere im
tarunt: forte propter *conſuluiſti.* de
Enallage alibi pluribus. de moribus
rentiae, quae ſe publicis negotiis libe
inferebat bene Plutarchus Cic. p. 870
alios morte, alios pecunia] quatuor
et omnes Venetae, item Gryphius
tunt duas priores dictiones. In Ve
praeterea eſt *pecuniae*, vt *capitis dam*
Priores *condemnabis;* credo, pro *c*
mnabatis.

alius Tuſculanum, alius] Venetae e
reanus: *alius Tuſculanam*, nempe
quod probo, cum videam, hunc hor
infra *Tuſculanum* et *Pompeianum* ſcr
Frequens adeo mentio harum vi
apud Ciceronem, vt hic iure ſiler
mus. vide tamen XIII. ad Att. epiſt
II. epiſt. IV. Incert. et Remenſ. *exaedi*
quomodo et Cicero et Salluſt. Cat.
nihil poterat] emere, aedificare,

…bebat. Sed, vt opinor, illa te magis extollunt, quae poſt con- 8
…cum Terentia vxore de rep. conſuluiſti, cum legis Plautiae … domi faciebatis: ex coniuratis alios morte, alios pecunia …nnabas: cum tibi alius Tuſculanam, alius Pompeianam vil… …dificabat, alius domum emebat: qui vero nihil poterat, is erat …riae proxumus, is aut domum tuam oppugnatum venerat, aut …s ſenatui fecerat, denique de eo tibi compertum erat. Quae 9
…falſa obiicio; redde rationem, quantum patrimonii acceperis, …tibi litibus accreuerit, qua ex pecunia domum paraueris, Tuſcu… …et Pompeianum infinito ſumtu aedificaueris? Aut, ſi reti… cui dubium poteſt eſſe, quin opulentiam iſtam ex ſanguine et …riis ciuium paraueris? Verum, vt opinor, homo nouus Arpi- 10. III.
…ex C. Marii familia, eius virtutem imitatur; contemnit ſimulta-

…tionis populares culpam in Cice… transferre nitebantur, Cat. cap. XLIII. …de Eod. cap. XXXI. n. 7.

Sed, vt opinor, illa] Elegantius Gu… *Sed, opinor, illa* cet.

…*Plautiae iudicia d. faciebas*] *Plautiae* …nt MSS. noſtri; de qua lege plura … cap. XXXI. n. 4. Iudicia facere dixit … Cicerone. is I. epiſt. VII. n. 13. *totius* …*tui* iudicium *non tam ex conſilio tuo,* *ex euentu homines eſſe* facturos. vbi … Ceterum Guelf. Academ. Incert. … omnes Venetae et Manutius Gry… …que *faciebatis*, quod temere immu… …: forte propter *conſuluiſti*. de qua …ge alibi pluribus. de moribus Te…, quae ſe publicis negotiis libenter …bat bene Plutarchus Cic. p. 870.

…*morte, alios pecunia*] quatuor MSS. …nes Venetae, item Gryphius omit… duas priores dictiones. In Venetis …rea eſt *pecuniae*, vt *capitis damnare*. …*condemnabis*; credo, pro *conde*… …*batis*.

…*Tuſculanum, alius*] Venetae et Gla…: *alius Tuſculanam*, nempe *villam*, …probo, cum videam, hunc hominem *Tuſculanum* et *Pompeianum* ſcripſiſſe. …ens adeo mentio harum villarum … Ciceronem, vt hic iure ſilere quea… vide tamen XIII. ad Att. epiſt. XIV. et …iſt. IV. Incert. et Remenſ. *exaedificabat*: …modo et Cicero et Salluſt. Cat. cap. XIII.

…nihil poterat] emere, aedificare. vide ad Iug. cap. III. n. 2. Mox neque *calumnia*, neque conſtructio *τῶ proximus* Salluſtiana ſunt. *Compertum erat* i. conſtabat tibi certo, eum fuiſſe in coniuratione.

9. *falſa* obiicio] Guelf. et Academ. *obicio*: nempe vt *conicio*, *abicio* et omnia a *iacio* compoſita, vna *i* in MSS. exhibentur. de quo alibi.

litibus accreuerit] actionibus tuis, quibus Ciceroni cum diuerſa parte res erat, vnde *lites* adpellat. Alioquin ipſae partes litigantes haud raro eo nomine veniunt. item *litigare*, *litigatores*. Mox *parare* domum *ex pecunia*, vt Salluſt. Iug. cap. XXXI. *Serui aere parati*. vbi vide. Deinde Venetae, *exaedificaueris*.

cui dubium poteſt eſſe] Incert. *cui poteſt dubium eſſe*. Acad. et Gudian. *cui poteſt eſſe dubium*. Acad. etiam *an*, pro *quin* oſtentat.

et viſceribus ciuium paraueris] Guelf. Acad. Incert. Remenſ. et edd. vett. *et miſeriis ciuium paraſti*. *miſeriis* reuocaui, cum alterum cum incommodo ſententiae legeretur. *miſerias* intelligit egeſtatem, exſilium, aes alienum, iurgia, quibus onerabantur ciues, vt Ciceronis calumnia liberarentur, ex mente perſonati huius Salluſtii. Neque ignoro Ouid. Heroid. Epiſt. I. v. 90. Viſcera *noſtra tuae dilacerantur opes*. aut Lamprid. in Seuero cap. XV. *ex* viſceribus *prouincialium homines paſcere*. quae tamen parum tuentur vulgatam.

10. *ex C. Marii familia*] MSS. noſtri et edd. vett. *ex M. Craſſi familia*. Acad. *ex il*-

tem

tem hominum nobilium: remp. caram habet, neque terrore, neque
gratia commouetur: Illud vero amicitiae tantum, ac virtutis eſt ani-
11 mi. Immo vero homo leuiſſumus, ſupplex inimicis, amicis contu-
meliosſus, modo harum, modo illarum partium, fidus nemini, leuiſſu-
mus ſenator, mercenarius patronus, cuius nulla pars corporis a tur-
pitudine vacat: lingua vana, manus rapaciſſumae, gula immenſa, pe-
des fugaces; quae honeſte nominari non poſſunt, inhoneſtiſſuma.
12 Atque is, cum eiusmodi ſit, tamen audet dicere: *O fortunam natam*
me conſule Romam! Te conſule fortunatam, Cicero? immo vero in-

lius M. Craſſi familia. Sed vulgatam ſenſus poſcit. Vterque nempe et Cicero et Marius Arpino oriundus erat. vide Iug. cap. LXIII.

contemnit ſimultatem] Guelf. *ſocietatem.* Rectius Academ. *ſimultates.* Marius quippe acres cum nobilibus inimicitias exercebat; ſimul omnes eorum inſultus contemnebat. vide Iug. cap. LXXXIV. et LXXXV.

populi R. curam habet] Omnes MSS. *remp. caram habet.* Male certe *populi R.* editur, cum et ipſi nobiles, quos contemnebat, ad populum R. pertineant. vide Cat. cap. XLI. n. 3. Saepiſſime autem duae MSS. notae *R. P.* et *P. R.* confunduntur. Scriberem itaque, *Reip. curam habet;* ſed MSS. lectionem repoſui.

neque gratia commouetur] Venetae: *neque gratia mouetur.* Gudian. Incert. Acad. et Guelf. *remouetur*, quod haud diſplicet.

Illud vero amicitiae tantum cet.] Haec corrupta eſſe, indicauit Glareanus. varie etiam in codd. ſcribuntur. Venetae, *illud vero amicitia tantum, ac virtus eſt animi;* Guelferb. *Illi vero amicitia tua ac virtus eſt animi;* Academ. *Ei v. amicitiae tantum ac virtus e. a.* Incert. et Remenſ. *Alüd vero amicitiae tantum ac virtus eſt animi.* Quis haec expediet? Ferri poterit vulgata, ſi interrogandi ſignum ſuſtuleris, et ſuperioribus haec adieceris, hoc ſenſu: *Illud* np. ſimultates contemnere, et remp. maxime caram habere, eſt *amicitiae*, h. indicium patriae amoris et *virtutis animi*, conſtantiae inprimis, cui mox leuitatem animi opponit. Ita vero *amicitia* hic dictum foret, vt amicus patriae, amicus tyrannidi, vt Matius Cic. XI. epiſt. XXVIII. n. 4. *aiunt enim* patriae amicitiam *praeponendam eſſe.* vt habent vetuſtiſſimi codd. *virtus animi* frequens Criſpo, vt *timor animi* aliaque plura. Cum vero nec MSS. nec edd. vett. interrogandi notam addant, tantum mihi permiſi, vt eam expungerem. Conieceram tamen ex MSS. *Ea vero amicitia tua ac virtus eſt animi?* aut *Illa vero pudicitia tua ac virtus eſt animi?* nimirum, quae Marii fuit. Gruterus cum Cicerone emiſit: *Aliud vero amicitia tantum, ac virtus eſt amici.* Praeſtitiſſet, ſi viginti ſuorum Palat. Codd. lectiones indicaſſet. nam, quam propinat, mera eſt inſcitia.

11. *ſupplex inimicis*] Caeſari, vt arbitror. *Contumelioſus* in Pompeium eiusque ſocios. quod certe crimen, ſi ita nominandum, hiſtoria confirmat. Sed ille temporibus ceſſit, vt ſaepe amicis ſuis ſcripſit.

leuiſſumus Senator] vt contra *grauis ſtrenui* apud ipſum Ciceronem. vide Declamat. extr. *mercenarius patronus*, qui vendebat eloquentiam, n. 4. adde Declam. Ciceron. n. 15.

quae honeſte nominari non p.] Gudian. *quae honeſtate nominari n. p.* Sed vide II. de Rep. Ord. cap. IX. n. 2.

12. *o fortunatam natam*] Verſum hunc Ciceronis ex tribus illis libris de temporibus ſuis carmine conſcriptis, multi veterum carpebant, teſte Quinctil. XI. cap. I. adde Iuuenal. Sat. X. v. 122. ibique Interpp. Carpebant nimirum propter Cacophaton, quod fruſtra factum eſſe oſtendit Turnebus. *Natam* dixit Romam, quod eam ab excidio defenderit; ſicuti et diem, qua oppreſſa eſt coniuratio, *natalem vrbis* adpellare ſolebat. adde notata ad Orat. Cottae ſupra Lib. VI. Fragm. et Cic. III. Cat. c. I.

felicem,

...cem, et miſeram, quae crudeliſſimam proſcriptionem ciuium ...peſſa eſt; cum tu, perturbata rep. metu perculſos omnes bonos ...re crudelitati tuae cogebas; cum omnia iudicia, omnes leges, ...a lubidine erant, cum tu, ſublata lege Porcia, erepta libertate, ...nium noſtrum vitae necisque poteſtatem ad te vnum reuocaue-...
13 Atque parum eſt, quod impune feciſti: verum etiam comme-...rando exprobras; neque licet obliuiſci ſeruitutis ſuae. Egeris, ...te, Cicero, perfeceris, quod libet: ſatis eſt perpeſſos eſſe: etiam-...res noſtros odio tuo onerabis? etiamne moleſtiſſumis verbis ...ſtabere? *Cedant arma togae, concedat laurea linguae.* Quaſi vero ...tus, et non armatus, ea, quae gloriaris, confeceris, atque inter te, ...mque dictatorem, praeter nomen imperii, quidquam interfue-...
14. IV Sed quid ego plura de tua inſolentia commemorem? quem

...*crudeliſſimam proſcript.*] Guelf. *et ...imam crudeliſſimamque.* Incert. Gu. Academ. *ciuium* omittunt. At Re...ſ. et Gudian. *proſcriptionem eam per-...ſſ.*

...*tu perculſos o. bonos*] Guelf. *metu pul-* ... Academ. *metu percuſſos.* *Sublata le-...* *Porcia,* de qua diſputat Caeſar Cat. ...11.

...*nium noſtrum vitae*] Sic edd. vett. item ...f. et Incert. MSS. At Gudian. Acad. ...enſ. *omnium noſtrorum vitae.* Edd. ...*omnium noſtrae vitae.* *Noſtrae omni-* ... vt Cicero *tuo vnius ſtudio;* Auſonius ...*ſolius tua,* alia alibi notata. Sed con-... libros vett. nihil facile auſim, acceden-... auctoritate Gellii et Criſpi. vide ad Cat. ...xxxiii. De re ſimili conqueritur Le-...s ſupra I. Hiſtor.

...*parum eſt, quod imp. feciſti*] Ex Sall. ...cap. xxxi. n. 22. Eleganter in ſenten-... Apuleius apud Waſſium: *Scilicet, ne ...peccaſſes, ac tam bonum tuum factum ...io cupeſſeret.*

...*neque licet obliuiſci*] Gudian. *neque licet ...obliuiſci;* Academ. *neque his licet;* In-... *neque l. obl. his.* vnde orta eſt ſcriptu-... edd. Venet. *neque l. obliuiſci ius ſeruitutis* ... Alii, *neque licet piis;* quod, aut *his,* ne-...ſſarium eſſe iudicat Glareanus. perpe-...m. Guelf. *ſeruitutis tuae,* vt Salluſtius, ...*nitium Iugurthae.* ſed non probo.

Egeris, oro te, Cicero] Remenſis, *Egeris, oro, Cicero.* contra formulam his declamationibus valde vſitatam. vide n. 14.

odio tuo onerabis] Remenſ. *etiamne aures tuas odio onerabis.* Incert. *odio tui.* Perbelle *odio* dixit, pro rebus, quae odium tui renouant, quae ſunt odioſae. Ita fere Plaut. Aſin. A. II. Sc. IV. *v.* 40. *Iam hic me abegerit ſuo* odio. Apud Terentium Donatus *odium* interpretatur inſtantiam, alii inſtandi moleſtiam. Sed vide omnino Giſan. ad Lucret. pag. 386. Schulting. ad Quinctil. Declam. IV. cap. I.

concedat laurea linguae] Gudian. *concedant;* Guelf. *cumcedant.* Omnes autem ſcripti et impreſſi *linguae.* Contra apud Cic. I. Offic. cap. XXII. *concedat laurea laudi.* idque viri docti tuentur. Alii tamen pro *linguae* pugnant. vide ibi Interpretes, et Burmann. ad Quinctil. XI. cap. I. *Laudem* interpretantur magnifica iudicia; quo ſenſu et *lingua* accipi poſſet. *Laurea* enim mutum eſt indicium victoriae, muta praedicatio virtutis. Alii *linguae,* eloquentiae exponunt: contra mentem Tullii, et elegantiam oppoſitionis.

praeter nomen imperii] ille dictator, tu conſul remp. lacerauiſtis. de *nomine imperii* vide Cat. cap. II. n. I. Incert. et Remenſ. *quidquam interſuit.* Guelf. *non quidquam fuit.*

14. *quem Minerua omnes artes* cet.] Eadem citat Quinctilianus ſaepius dicto cap. I. Lib. XI. pag. 966. Guelf. *quod tua Minerua* cet.

Minerua omnes artes edocuit, Iupiter optumus maxumus in conci-
15 lio deorum admiſit, Italia exſulem humeris ſuis reportauit. Oro te, Romule Arpinas, qui egregia tua virtute omnes Paullos, Fabios, Scipiones, ſuperaſti, quem tandem locum in hac ciuitate obtines? quae tibi partes reip. placent? quem amicum, quem inimicum habes? cui in ciuitate feciſti inſidias, ancillaris: (Quo iure, cum de exſilio tuo

in conſilio deorum] Guelf. ſine Praepoſitione, *conſilio* ; Incert. et edd. vett. *in concilium*, quomodo Quinctilianus citat; reliqui *in conſilio*, aut *in conſilium*. *Concilium* eſſe ſcribendum, diximus ſupra ad n. 7. vbi vide. *In concilio* autem voluit auctor, quia Salluſtius *in vrbibus imponere*, aliaque dixit: apud quem haec Antiptoſis eſt vulgatiſſima.

Italia exſulem humeris ſuis] Toties gloriatur Cicero, omnes ordines, omnem ſexum, omnem denique Italiam adniſam eſſe, quo Cicero ex exſilio reuocaretur, vt haec non temere ipſi obiiciantur. *Reportauit* eſt in omnibus MSS. edd. vett. et mediis etiam melioribus; quod inepte recentiores quaedam conuerterunt in *deportauit*.

15. Oro te, *Romule Arpinas*] *Oro te*, formula interrogandi, ſed quae addatur rebus etiam extra interrogationem iam manifeſtis, vt tantummodo confeſſionem alterius exprimamus. Cic. VII. epiſt. XVI. n. 3. oro te, *quis tu es?* Seneca I. Clem. cap. XXV. *Quid enim intereſt*, oro, *Alexander, leoni Lyſimachum obiicias, an ipſe laceres dentibus tuis?* Apulei. de Mundo pag. 67. *Nam quid*, oro te, *ornatum atque ordinatum videri poteſt, quod non ab ipſius exemplo imitatura ſit ratio?* ſupra n. 13. Pro *Romule Arpinas*, Guelf. *tumule Arpinas*. male. *Romulum* vocat per Antonomaſiam, noui quaſi ſtatus auctorem. vide notam ad I. Hiſt. Orat. Lepid. n. 5. infra a manu ſecunda Gudian. *ſuperas*.

locum in hac ciuitate obtines] Venetae priores omittunt Praepoſitionem *in*. Sunt autem loca illuſtriora, et obſcura, quae ciues in ſua quisque ciuitate obtinent. Quaerit ergo ex Cicerone, qui ipſe praeco fuerat virtutis ſuae, quem habeat. Primum, ſi fides verbis habenda eſſet, teneret. Verum ancillatur aliis, et quae ſequuntur.

quae tibi partes *reip. placent*] *Partes* reip. alioquin dicuntur, quem modo locum nominauerat. Hic vero factiones intelligere videtur, quae tum temporis inter Pompeianos, Caeſarianos et Catonianos erant: quarum nullis ſeſe Cicero adiungebat.

quem amicum] nemo enim omnium conſtanter ab Cicerone amabatur, nec Cato, neque Pompeius aut Caeſar, ſed pro vtilitate ſua amicos habebat. hoc eſt, quod Salluſt. Cat. cap. XI. ait, *amicitias inimicitiasque non ex re, ſed ex commodo aeſtumabat.* Ita nempe fiebat, vt nemo certo ſciret, quem Cicero pro amico, quem pro inimico haberet.

cui in ciu. inſid. f. ancillaris] i. Caeſari, cui antea, Pompeium ſecutus, inſidias ſtruxiſti, nunc turpiter ſeruis, quod quomodo expurget Cicero vide infra Declam. in Salluſt. *n.* 16. Et acerbum eſt Verbum exquiſitumque *ancillari*, pro ſeruire, deditum eſſe, vt omnia feminina, probri gratia, de viris dicuntur. ita ſupra I. Hiſt. Or. Lepid. n. 21. *Fuſidius*, ancilla *turpis*, vbi vide. Gudian. Incert. et Acad. *ancillares*; Remenſ. *ancilares*; Guelf. *acillares*. ſed edd. Venetae reſpuunt hoc verbum.

quo iure, cum de exſilio] Parentheſi incluſi haec verba, vt paullulum adiuuarem ſententiam, quae eſt vulgo impeditiſſima. Venetae omnes: *quo iure de exſilio tuo Durachio rediſti, cum ſequebaris*. Sed Academ. haec omnia neglexit. Guelf. in poſterioribus verbis cum Venetis incedit. Gudian. *eum perſequeris*, a manu ſecunda. *cum ſequebaris* eſt etiam in Incert. vt reſcribendum fuerit, *eum ſequebaris*. Cicero exſul Dyrrachii morabatur, quod ibi tuto eſſe poterat, et celeriter audire, quae Romae agerentur. vide XIV. Epiſt. I. extr. et epiſt.

Dyrra-

rrachio rediſti, eum ſequebaris?) quos tyrannos appellabas, eo- mpotentiae faues: qui tibi ante optimates videbantur, eosdem mentes ac furioſos vocas. Vatinii cauſam agis: de Sextio male 16
ſtumas: Bibulum petulantiſſumis verbis laedis: laudas Caeſa- m: quem maxume odiſti, ei maxume obſequeris: aliud ſtans, aliud ens, de rep. ſentis: his maledicis, illos odiſti: leuiſſume transfu- neque in hac, neque in illa parte fidem habes.

IN SALLVSTIVM
DECLAMATIO
QVAE
CICERONI FALSO TRIBVITVR.

n. 8. et antequam iret in exſilium, inui- atur a Caeſare in legationem: quam recuſabat. redux autem eum ſeque- tr. Venetae coniungere videntur, *cum ebaris, quos tyrannos adpellabas.*

orum nunc *potentiae faues*] MSS. omnes edd. Venetae *nunc* omittunt: neque eſſum eſt illud ſupra penes Verbum *laris.* adde ad Iug. cap. IV. n. 7. Acad. *annos appellabit.*

mentes ac furioſos] *furioſi* bene cum *entibus* nominantur, cum idem malum osque vexare ſoleat. Verum elegan- *furioſi* vocantur, qui ciuiles motus ex- ant, et in ciues armantur. vide Cic. X. iſt. XI. n. 2. ibique Manutium. qua no- ne hic non male Ciceroni tribuitur ea x. Ceterum in omnibus MSS. et edd. t. vacat particula *nunc*, quam recte o- iti ad Iug. Salluſtii diximus.

16. *Vatinii cauſſam agis*] quem antea usquam ciuili odio erat proſecutus, vt Orationibus conſtat; quem poſtea in atiam recepit et a Caluo ambitus eum cuſante defendit. vide Cic. I. epiſt. IX. 8. Valer. Max. IV. cap. II. n. 4.

de Sextio] quem antea Oratione, quae in manibus, ita acriter defenderat, vt Vatinium alia lacerauit. Si Sextius ille *Gallus* eſt, ad quem legimus Ciceronis Epi- ſtolas, non obſcurum erit, Ciceronem ma- le de Sextio exiſtimaſſe.

Bibulum *petulantiſſimis*] inimicum Cae- ſaris, quem antea mire fouebat Cicero. vide I. epiſt. IX. De Caeſare res omnibus nota. Bene autem Gudian. *maxime obſeque- ris*, ſine Prouocabulo *ei.* Venetae, *et ei m. obſequeris.*

aliud ſtans, aliud ſedens] Venetae prio- res: *aliud ſtans, ſedens aliud. Stantes* dice- bant ſententiam. vide ad Cat. cap. XXXI. n. 7.

his maledicis] Guelf. *illis maledicis.* Ma- ledicis, quos aperte inſectaris; odiſti, qui- bus adhaeres.

neque in illa parte fidem habes] Gudian. *habent*; Academ. Remenſ. et Venetae pri- ores, *habens.* Dictio *fidem habere*, pro vſu eius ſaeculi, quo haec ſcripta ſunt, aequi- uoca eſt. Intelligitur enim neque in hac, neque in illa parte homines tibi *fidem ha- bent*, et neque tu huic, neque illi parti fi- dem habes. vide Vorſt. de Latin. merito ſuſpect. cap. XVII.

IN SALLVST. DECLAM.] Ciceroni hanc tribuebant olim magni viri, quos iam Petr. Victorius, Corradus, alii dudum refutarunt, vt male poſt tantam lucem Auſ. Popma etiam nugas agere ma- luerit: Glareano lapſum ſuum facile con- donamus. Ceterum Waſſius hanc qui- dem Declamationem ſuae editioni non addidit, ſecutus forte Hackianas, aut ani-

EA demum magna voluptas eſt, Criſpe Salluſti, aequalem ac parem verbis vitam agere, neque quidquam tam obſcenum dicere, cui non ab initio pueritiae omni genere facinoris aetas tua reſpondeat, vt omnis oratio moribus conſonet. Neque enim, qui ita viuit, vti tu,
aliter, ac tu, loqui poteſt: neque, qui tam illoto ſermone vtitur, vita
2 honeſtior eſt. Quo me vertam, P. C.? unde initium ſumam? maius enim mihi dicendi onus imponitur, quo notior eſt vterque noſtrum. Quod ſi aut de mea vita, atque actibus, huic conuiciatori reſpondero, inuidia gloriam conſequetur: aut, ſi huius facta, mores, omnem aetatem nudauero, in idem vitium incidam procacitatis, quod huic obiicio. Id vos, ſi forte offendimini, iuſtius huic, quam mihi, ſuccenſere debetis, qui initium introduxit. Ego dabo operam, vt et pro me minimo cum faſtidio reſpondeam, et in hunc minime
3 me mentitus eſſe videar. Scio me, P. C. in reſpondendo non habere

mi ſui iudicium. In MS. Remenſi inſcribitur, *Controuerſia Ciceronis in Salluſtium.*

aequalem et parem] Omnes MSS. et edd. vett. *aequalem ac parem.* Intellige autem, *te aequalem . . . v. agere.* Ea eleganter exaudiri, diximus ad Cat. cap. XXXI. n. 7. *verbis* vacat in Academico. *Aequalis ac par* iunguntur etiam ab Quinctiliano: vt Criſpus iungit *par ſimilisque.* vide ad Cat. cap. XIV. n. 4.

moribus conſonet] Eadem ſit, vt mores ſunt. Quinctil. IX. cap. III. *initia quoque et clauſulae ſententiarum inter ſe* conſonant. Mox Gudian. *aliter, vt tu, loqui poteſt.* Academ. *neque enim, qui tam illoto* cet. Neſcio, an adluſerit ad Graecorum prouerbium: *talis hominibus oratio, qualis vita,* Seneca Epiſt. CXIV. poſt princ. cum nota Lipſii.

2. *Quo me vertam, P. C.*] Gudian. *quo peruertam, P. C.* Incert. et Remenſ. *quo me praeuertam.* Similiter Declam. ſuperiore n. 3. infra *mihi* locum mutat in Incert. ſed Academ. omittit.

Quod ſi aut de mea vita] Acad. *quod autem ſi de mea vita;* Incert. *Quod aut ſi de* cet. quomodo Gruterus et Iac. Gronouius. iidem *atque actibus*, ſine Pronomine, quod et ab omnibus ſcriptis noſtris exſulat: contra edd. vett. agnoſcunt. *Actus* res geſtas interpretatur Glareanus, vt accipit illud Lucani: *licet ingentes abruperit actus.* Salluſtiano, puto, ſenſu accepit auctor, qui *actiones Ciceronis; actiones Gracchorum* dixit. vide Cat. cap. XLIII. n. 1. Iug. cap. XLII. n. 1. Sed Iuſtin. XXXI. cap. II. *ad ſpeculandos* actus *Annibalis legatum in Africam mittit.* Sulpic. Seu. Dial. I. cap. XVIII.

inuidia gloriam conſequetur] Ita omnes noſtri Codd. niſi quod Acad. et Remenſ. habeant *conſequatur.* At in Cicerone recentiores circumferunt *inuidiam gloria conſequatur*, eodem ſenſu. Sed auctor in oculis habuit corruptam lectionem Salluſt. Cat. cap. LIV. extr. *quo minus petebat gloriam, eo magis illum adſequebatur.* ita *conſequitur inuidia gloriam*, quando Cicero enarrans *gloriam* ſuam et praeclara facta *inuidiam* ſibi conciliat. quamobrem vulgatam retineo, cum et alibi Criſpus *diuitias honor ſequebatur* ea forma dixerit. vide ad Cat. cap. XII. princ. infra Gudian. *per omnem aetatem.*

Id vos, ſi forte offendimini,] Academ. *Id nos ſi forte offenderim.* et mox *ſuccendere debetis.* *Id ſuccenſere* dixit, vt Cicero *quid, aliquid ſuccenſere.* vide VII. epiſt. XXIV. n. 4. et notas ad IX. epiſt. III. n. 4. Iuſtin. VIII. cap. II. extr. *vt, quid poſthac ſuccenſere iure barbaris poſſent, non haberent.* Infra *introduxit* Verbum eſt Ciceronis; ſed iſte *initium introduxit* non dixiſſet. Ex Liuii tamen XXXIX cap. XXIII. *incboata initia* ad Salluſt. Iug. adnotauimus.

magnam

magnam exſpectationem, quod n
Salluſtium audituros, ſed omnia
et veſtrae iam, et ipſius aures cale
hominem, qui ne incipiens qui
rudimentum; ſed ita ingreſſus e
que ipſe ſe omnino reliqua aetate
det, niſi, vti lutulentus ſus, cum
tur opinione. Non enim proc

mentitus *eſſe videar*] Gudian. *minim*
mentitum eſſe videatur; Academ. *mentitu*
eſſe videar. quomodo Varro V. de L. L.
i videbatur horam eſſe *tertiam.* vide plu
apud Ducker. ad Flor. II. cap. VI. n. 45.
hil tamen muto, niſi vetuſtiores Codd.
bebunt.

3. *non habere magnam exſpectatione*
Ita Cicero: et de iis omnibus rebus d
tur, de quibus ſingularia exſpectamus,
bere eas magnam exſpectationem. Cic
Offic. cap. II. Suſtines *enim non paruam*
ſpectationem imitandae induſtriae noſt
adde II. ep. I. n. 6. atque Scheffer. ad Pha
IV. Fab. XXII. *v.* 2.

omnia vetera recognituros] recogno
mus, quae ſunt nota. Cic. V. Verr.
XXVIII. *alii cum a multis ciuibus R.* reco
ſcerentur. Caſſius Cic. XII. epiſt. XII. p
Legi tuas litteras, in quibus mirificum
erga me amorem recognoui. vbi vide
ta. Salluſtio *cognoſcere* magis placuit.
Cat. cap. XLVII. n. 3. et ad cap. XXXV.
notata.

aures calent] *calere* illa dicuntur
roni, quae exercentur ſedulo; vt
frigere, quae minus. Ita et *loca*
quae frequentantur, quod non adeo
te ad aures tranſtulit auctor. vide in
Sueton. Auguſt. cap. LXXI. Male M
cert. *callent.* Acad. *noſtrae et ipſius i*
res calent.

minimis rebus poſuit rudimentum
dem. *in min. rebus.* *Rudimentum* p
finire primam exercitationem; a
ductum, h. e. gladio ligneo, quo
in ludo gladiatorio exercebantur
et pueri ad militiam; qui tandem
ſimulacris illis verae pugnae *poſit*
dimicabant. Hinc et Liuius, Qu

…um exſpectationem, quod nullum vos ſciatis nouum crimen in
…dium audituros, ſed omnia vetera recognituros, quis et meae,
…ſtrae iam, et ipſius aures calent. Verum eo magis odiſſe debetis
…nem, qui ne incipiens quidem peccare minimis rebus poſuit
…mentum; ſed ita ingreſſus eſt, vti neque ab alio vinci poſſit, ne-
…ipſe ſe omnino reliqua aetate praeterire. Itaque nihil aliud ſtu-
…niſi, vti lutulentus ſus, cum quouis volutari. Longe vero falli- 4
…opinione. Non enim procacitate linguae vitae ſordes eluuntur:

…ntitus eſſe videar] Gudian. *minime* …m *eſſe videatur*; Academ. *mentitum* …*ar.* quomodo Varro v. de L. L. *Vbi* …batur horam eſſe *tertiam.* vide plura …Ducker. ad Flor. II. cap. VI. n. 45. ni-…men muto, niſi vetuſtiores Codd. iu-…ent.

…*non habere magnam exſpectationem*] …cero: et de iis omnibus rebus dici-…de quibus ſingularia exſpectamus, ha-…us magnam exſpectationem. Cic. III. …cap. II. Suſtines *enim non paruam* ex-…tionem *imitandae induſtriae noſtrae.* …ep. I. n. 6. atque Scheffer. ad Phaedr. …lib. XXII. v. 2.

…*ia vetera* recognituros] recognoſci-…quae ſunt nota. Cic. V. Verr. cap. …*alii cum a multis ciuibus R.* recogno-…ntur. Caſſius Cic. XII. epiſt. XII. princ. …*tuas litteras, in quibus mirificum tuum …amorem* recognoui. vbi vide nota-… Salluſtio *cognoſcere* magis placuit. vide …cap. XLVII. n. 3. et ad cap. XXXV. n. 2. …ata.

…*res* calent] *calere* illa dicuntur Cice-…, quae exercentur ſedulo; vt contra …*re*, quae minus. Ita et *loca calent* …frequentantur, quod non adeo inſci-…aures transtulit auctor. vide interpp. …ton. Auguſt. cap. LXXI. Male MS. In-…*callent.* Acad. *noſtrae et ipſius iam au-…calent.*

…*minimis rebus poſuit rudimentum*] Aca-… *in min. rebus.* *Rudimentum ponere* eſt …re primam exercitationem; a *rude* de-…ctum, h. e. gladio ligneo, quo tirones …ludo gladiatorio exercebantur: immo …pueri ad militiam; qui tandem *rude* et …ulacris illis verae pugnae *poſitis*, ferro …micabant. Hinc et Liuius, Quinctilia-nus, Iuſtinus *rudimentum ponere*, *deponere* dicunt. vide Io. Vorſt. ad Iuſtin. VII. cap. V. n. 3. et Gronou. ad IX. cap. I. n. 8. Noſter infra n. 12.

praeterire] Ita Auct. de Rep. Ordin *praetergredi*, pro praegredi, anteire, poſuit.

vti lutulentus ſus, *c. q.* velitari] *volutari* omnes omnino noſtri codd. vett. At *ſus* non legitur in Academ. neque in edd. Venetis, quae praeterea *luculentus* ſcribunt. proxime ad emendationem Lipſii III. Var. Lect. cap. XV. *niſi vt luculentus cum quouis velitari:* quod quidem ſuperioribus eleganter conſonat. Neque tamen ab libris recedo. nam *ſus* vocabulum excidit per terminationem τῦ *lutulentus*, quae vera et propria adpellatio. Auſonius Epiſt. XII. ed. Vinet. ſus lutulenta *fugit.* Lactant. III. cap. VIII. *Verum*, *inquit obſcenus canis*, *aut* ſus *ille* lutulentus. Id. IV. cap. XVII. de ſue: *eſt enim* lutulentum *hoc animal et immundum.* Hinc et Cic. pro Sext. Roſc. Comoed. cap. VII. *perſona illa* lutulenta, *impura*, *inuiſa*, cum obſeruatione Paſſeratii. VOLVTARI autem valde proprie de lutulento illo animali dici, docebit illuſtriſſ. Scaliger Coniect. ad Varron. pag. 156. de perſonis ita, vt noſtrates *überwerffen.* Iuſtin. XII. cap. XVI. n. 2. *viſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente* volutari. ibi fruſtra *voluptari* MSS. ſed ſcias, etiam Venetam 1493. hoc loco habere *voluptari:* nimirum vt *temptare*, aliaque in membranis viſuntur. Seneca Epiſt. CXIV. ad fin. *nec illi tam gratum eſt abundare iucundis*, *quam acerbum*, *quod* . . . *non cum omni exoletorum feminarumque turba* conuolutatur, qui ad rem Veneream retuliſſe videtur. nempe in vtraque illa notione et iurgii, et delectationis verbum iſtud paſſim reperitur.

ſed eſt quaedam calumnia, quam vnusquisque noſtrum teſtante animo ſuo fert, de eo, qui falſum crimen bonis obiectat. Quod ſi vita iſtius memoriam vicerit: illam P. C. non ex oratione, ſed ex moribus
5 ſuis ſpectare debetis. Iam dabo operam, quam maxume potero, breui vt faciam. Neque haec altercatio noſtra vobis inutilis erit, P. C. Plerumque enim reſp. priuatis creſcit inimicitiis; vbi nemo ciuis, qualis ſit vir, poteſt latere.

II. 6 Primum igitur quoniam omnium maiores Criſpus Salluſtius ad vnum exemplum et regulam quaerit, velim mihi reſpondeat, numquid, quos protulit Scipiones et Metellos, vel Fabios, ante fuerint aut opinionis, aut gloriae, quam eos res geſtae ſuae, et vita innocen-

4. *calumnia, quam . . . fert*] *Calumnia* eſt fere interpretatio malitioſa, vt alibi adnotauimus. Hic eleganter addit *calumnia quaedam.* h. e. interpretatio alia verborum, quam voluit, qui dixit. Nempe, qui audiunt procacem linguam et multa delicta alterius (vt Criſpus in Cicerone fecerat) arguentem, non credunt propterea, quod adeo procax ſit; ſed potius in ipſum retorquent, *teſtante animo,* h. e. quia memoria tenent, quam ille, qui dicit, turpiter vixerit. Eſt ſane ſingularis elegantia huius periodi, et adfectauit eleganter loqui, quisquis fuerit auctor, vt Ciceronem ſuum, quem fortaſſe melius, quam Salluſtium, tenebat, magis etiam amabat, ſcitiſſime ageret. Sed dictio, *calumnia, quam fert* paullo rarior eſt. *Calumniam ferre* dixit pro arguere aliquem, aliter loqui, ac res ſit; ſiue oſtendere, obiectionem falſam eſſe, et in auctorem recidere. Quod ſi recte ſeſe habet, non peccauit Manutius cum Coelii Epiſt. VIII. n. I. *Scito C. Sempronium Rufum, Rufum mel ac delicias tuas, calumniam maximo plauſu* tuliſſe, interpretatur *accuſaſſe de calumnia.* h. e. oſtendiſſe, quod accuſator ſeſe falſo accuſauerit. ita certe proxima melius cohaerent, quam cum ea expoſitione, quam nos etiam olim cum Gronouio amplectebamur.

aliam non ex oratione, ſ. e. m. ſuis ſp.] Ita omnes noſtri MSS. et edd. vett. In Ciceronis operibus circumferunt, *illam non ex moribus, ſed ſuis ex moribus* cet. *Vincit vita memoriam* duplici ſignificatu, dum non meminimus, qualis vita eius fuerit; dum plura in vita ſunt mala, quam quae meminerimus. Poſterior ſignificatus eſt frequentior: priorem auctor adfectaſſe videtur. *Illam* ſenſus requirit.

5. *vti breui id faciam*] Inter Tullii opera legitur, *vt breue id faciam.* Et *breue* quidem in omnibus noſtris libris legitur. Sed iidem habent: *breue vt faciam.* atque ita vet. cod. Glareani.

6. *ad vnum exemplum et regulam*] Criſpinus cum in corrupta ed. reperiſſet *et regnum,* diu ſe haeſitaſſe fatetur; tandem inepte interpretatur. Senſus apertus eſt. quoniam Scipionum Fabiorumque meminit Salluſtius, qui vere nobiles homines fuerint, eumdem ait, omnium maiores ad vnum exemplum quaerere. h. e. exigere, vt omnium bonorum ciuium maiores tales ſint, quales fuerint Scipionum cet.

quos protulit, Scipiones et Metelli] Sic edd. vulgatae et vett. Venetae. At rectius MSS. *et Metellos;* Gudian. *vel Fabios* addit, quomodo iam in Cicerone ediderunt. Ita vero Cicero, Liuius et ipſe Salluſtius ſolet. Vide interim ad Iug. cap. XIV. n. II. et ad cap. LXIX. n. 4.

aut opinionis, *aut gloriae*] *Opinio, exiſtimatio* vocabula ſunt media, et tam in malam partem, quod Bernegger. ad Iuſtin. XII. cap. V. n. 8. et Io. Vorſt. ad Valer. Max. I. cap. VIII. extr. 8. pag. 72. docebunt; quam in bonam ſignificant, vt hoc loco. Caeſar VI. Gall. cap. XVI. *tantum eſſe nomen et* opinionem *exercitus R.* Ariouiſto pulſo et *hoc nouiſſime praelio facto . . . vti opinione et*

tiſſume

ſeacta commendauit? quod ſi hoc fuit illis initium nominis et itatis, cur non aeque de nobis exiſtumetur? cuius et res geſtae es ſunt, et vita integerrume acta. Quaſi vero tu ſis ab illis viris, 7
ii, ortus. quod ſi eſſes; nonnullos iam tuae turpitudinis pige- Ego meis maioribus virtute mea praeluxi; vti, ſi prius noti non int, a me accipiant initium memoriae ſuae: tu tuis vita, quam ter egiſti, magnas offudiſti tenebras; vt etiam, ſi fuerint egregii s, certe venerint in obliuionem. Quare noli mihi antiquos vi- 8
biectare. Satius eſt enim, me meis rebus geſtis florere, quam rum opinione niti, et ita viuere, vt ego ſim poſteris meis nobili- initium, et virtutis exemplum. Neque me cum iis conferri de- P. C. qui iam deceſſerunt, omnique odio carent, et inuidia; ſed iis, qui mecum vna in republica verſati ſunt. Sed ſi fuerim aut 9
honoribus petendis nimis ambitioſus; (non hanc dico popularem itionem, cuius me principem confiteor, ſed illam pernicioſam ra leges, cuius primos ordines Salluſtius duxit) aut in gerendis iſtratibus, aut in vindicandis maleficiis tam ſeuerus; aut in tuen-

ia *populi R. tuti eſſe posſint.* Sulpic. Hiſt. cap. VII. *Daniel illuſtri* opinio- *xpertus.* vbi vide Vorſtium. adde l. ad Frontin. I. Strateg. cap. I. n. 10.

minis *et dignitatis*] *Nomen* eadem no- apud Caeſarem l. c. Plinius VII. epiſt. *mines non nullius in litteris* nominis. ſtil. I. cap. II. *perueniſſe me ad aliquod en ingenii.* Ipſe Cicero ita aliquoties. lius, *nomen gloriamque*, Iug. cap. n. 12.

ue de *nobis exiſtumetur*] Omnes no- MSS. omittunt Praepoſitionem *de.* In- e *nobis* aeque hoc initium nominis et itatis eſſe. Mox iidem Codd. *ſunt* re. quod Gruterus debebat animad- re. qui, credo, propter proxime ſe- tia ab librariis τὸ *ſunt* omiſſum eſſe, imauit.

tuae turpit. pigeret] quia nobiliſſimus que quam optimos liberos habere vo- vide Salluſt. Iug. cap. LXXXV. n. 16.

rtute mea praeluxi] h. illuſtraui eos te mea, vt iam noti ſint. qualis illa gia laus M. Catonis apud Cic. III. Offic. XVI. Similia etiam Plinius. Infra lian. *tu tuis vitae.. obfudiſti.* Academ. *udiſti.* *Offundere tenebras*, *caliginem*, *lem* ex Cicerone nota ſunt.

8. *rebus geſtis* florere] Corn. Nep. Milt. princ. *Cum et antiquitate generis, et gloria maiorum, et ſua modeſtia vnus omnium maxime* floreret. ita ille aliquoties. item Iuſtin. XLIII. cap. V. n. 4. Rem eamdem pluribus demonſtrat Marius Iug. cap. LXXXV.

et inuidia] Deſcriptum hoc ex Demoſthenis Or. de Corona pag. 357. quem lege.

9. *Sed ſi fuerim*] Guilielmius, teſte Grutero, coniecerat: *Etſi fuerim.* Mallem ego, extruſa Coniunctione *ſi*, *Sed fuerim.* Cui formulae eleganter infra *at* reſpondet. vide Sall. Iug. cap. XXIV.

popularem ambitionem] *Popularis ambitio* in vitio eſt apud Iuſtin. I. cap. I. *quos ad faſtigium huius maieſtatis non* ambitio popularis, *ſed ſpectata inter bonos moderatio prouehebat.* Vopiſc. Aurelian. cap. XV. *perierunt caſta illa tempora, et magis* ambitione populari *peritura ſunt.* Auctor in meliorem partem ſumſit, pro ſtudio omni populo R. gratificandi: quemadmodum ipſe Cicero in de L. Agraria ſemet *popularem conſulem* nominat. Contra *ambitio contra leges* eſt ambitus, aut malis artibus fauorem populi adquirendi ſtudium, quod maxime in honoribus petendis manifeſtatur. vide Cic. I. Offic. cap. XX. et XXV.

da

da republica tam vigilans; quam tu proſcriptionem vocas: credo, quod non omnes tui ſimiles incolumes in hac vrbe vixiſſent: At quanto meliore loco reſpublica ſtaret, ſi tu par ac ſimilis ſceleſtorum
10 ciuium, vna cum illis adnumeratus eſſes! An ego tunc falſo ſcripſi, *Cedant arma togae*, qui togatus armatos, et pace bellum oppreſſi? An illud mentitus ſum, *Fortunatam natam me conſule Romam*; qui tantum inteſtinum bellum, et domeſticum vrbis incendium exſtinxi?

III. 11 Neque te tui piget, homo leuiſſume, cum ea culpas, quae in hiſtoriis mihi gloriae ducis? An turpius eſt, P. C. ſcribentem mentiri, quam illum palam hoc ordine dicentem? Nam, quod in aetatem increpuiſti, tantum me abeſſe puto ab impudicitia, quantum tu a pudi-
12 citia. Sed quid ego de te plura querar? Quid enim mentiri turpe duces, qui mihi auſus ſis eloquentiam vti vitium obiicere, cuius ſemper nocens eguiſti patrocinio? An vllum exiſtumas poſſe fieri

quam tu proſcriptionem vocas] Declam. ſuperiore n. 12. *quam*, pro *quod*, vt Sall. Cat. cap. VII. n. 6. eas *diuitias*, eam *bonam famam*, cet. vbi vide, ſi talia cupis, quae noua videbantur Criſpino. infra Gudian. et Gryphius: *incolumes in vrbem veniſſent*; Acad. *in vrbe viuerent*,

reſp. tuenda *ſtaret*] Neſcio, quis primus illud *tuenda* inuexerit; cum MSS. et edd. vett. omnes nihil tale agnoſcant. Glareanum video teſtari, eſſe contra in vet. quodam cod.

vna c. i. adnumeratus eſſes] i. in illorum numerum translatus et vna cum illis ad ſupplicium tractus eſſes. Gudian. *vna cum illa*,

10. *An ego tunc falſo ſ. Cedant*] Academ. *An ergo tunc* cet. Vide Declam. ſuperiorem n. 12. et 13. Mox *fortunatam natam* habent MSS. et ed. Ciceronis; ſed Venetae *natam* omittunt.

domeſticum vrbis incendium] Dura eſt locutio, ſi *incendium* proprie intellexeris. Mollior ſi pro ruina, infortunio et ſumma calamitate: vt diximus ad Salluſt. Cat. cap. XXXI. extr.

11. illum *palam hoc ordine*] *hoc ordine* deſideratur in Gudiano. Ceterum poſitus Prouocabuli *illum* eſt Ciceronianus. Is enim et ſecundo loco illud ponere ſolet; qua ratione exponeres, *illum ſcribentem mentiri, quam palam*, cetera: et vbi bene omitti poterat, addit; vt ſit vniuerſalis oratio, non ad ſolum Salluſtium pertinens. Vtrumque exemplis firmauimus ad Cic. Epiſt. adde notam ad Sall. Cat. cap. LII. *pulcherrimam* eam *nos haberemus*,

quod meam aetatem *increpuiſti*] Gudian. Remenſ. et edd. vett. *quid in aetatem increp.* Acad. *in meam aetatem*; Incert. *in aetate*. Ciceronis edd. nuperae: *quod aetatem increpuiſti*. Male, *increpare in quem*, ea aetate vſitatum, et ex hoc loco ſumſiſſe videtur Auctor Epiſt. I. de Rep. Ord. cap. IV. n. I. *An illa, quae paullo ante hoc bellum in victoriam Sullanam increpabantur.* *Aetatem* praeciſe eleganter poſuit, pro ea, quae n. 20. circumſcribitur, apta nimirum ad patiendum, quae alteri collibuiſſent. Sueton. Claud. cap. XVI. *alium corruptelis adulteriisque famoſum, nihil aliud, quam monuit, vt aut parcius aetatulae indulgeret, aut certe cautius.* Vide Schulting. ad Senec. II. Controu. XIV. pag. 196. et Contr. XV. pag. 201. vbi docet *aetatem* ſaepe pro aetate florente dici. adde infra n. 35.

quantum tu abes *a pudicitia*] Ita omnes edd. recentiores. at omnes vett. omnesque MSS. *abes* omittunt, quod ἀπὸ κοινοῦ intelligendum. Sed Academ. *quantum te a pudicitia*, nempe abeſſe ſcio. Atque ita Criſpus Cat. cap. XLVII. n. I. *ſe nihil amplius ſcire, quam legatos.* vbi vide Ciceronis exempla. adde Iug. cap. LXXXVII. n. 4.

12. *ſemper nocens eguiſti patrocinio*] Gu-

ciuem

egregium, qui non his artibus et diſciplinis ſit eruditus? An
putas eſſe rudimenta et incunabula virtutis, quibus animi ad
cupiditatem aluntur? Sed minime mirum eſt, P. C. ſi homo,
deſidiae ac luxuriae plenus ſit, haec vt noua atque inuſitata mi-
. Nam quod iſta inuſitata rabie petulanter in vxorem, et in fi- 13
meam inuaſiſti, quae facilius ſe mulieres a viris abſtinuerunt,
tu vir a viris; ſatis docte ac perite feciſti. Non enim me ſpe-
mutuam tibi gratiam relaturum, vt viciſſim tuas compellarem.
enim ſatis es materiae habens: neque quidquam turpius eſt
tuae, quam tu. Multum te vero opinio fallit, qui mihi putaſti 14
re inuidiam ex mea re familiari: quae multo mihi minor eſt,
habere dignus ſum. Atque vtinam ne tanta quidem eſſet
aeſt; vti potius amici mei viuerent, quam ego teſtamentis eo-
locupletior eſſem! Ego fugax, Criſpe Salluſti? Furori tribuni 15

belle exſulat *nocens*, quod ex Gloſſa ; et qui egent patrocinio eloquen-, nocentes ſunt. In ſententiam lege de Orator. cap. v. aliis. ipſe Cice-.

rudimenta et incunabula virtutis] de *ru-* lege ſupra notata n. 3. *rudimenta* dixit etiam Lactant. IV. cap. XXIV. modo *incunabula* Iuſtinus XII. cap. 6. *Si non ſolum tirocinia, verum et in-* *ula in ipſis caſtris poſuiſſent.* Cicero, *abula oratoris*, ſed cum addito *quaſi.* *incunabula doctrinae.* Mox *deſidiae* more Ciceronis, quem iam veteres pretes obſeruarunt. Incert. et Re- *rudimenta* ſcribunt.

rabie *pet. in vxorem* . . . inuaſiſti] No- bet dicendi genus Glareanus, *inua-* *vxorem.* Neſcio, an ob geminatam poſitionem: cum tamen Cic. II. Offic. *inuadere in remp.* dixerit; quomo- Criſpus Iug. cap. XXXII. n. 4. An pro- ſenſum. ſed vt ille conſtet, iunge *ra-* *uadere.* De verbis enim petulantio- , de maledictis et importuna elo- tia dicitur *rabies*: inde *rabulae, cani-* *cundia*, alia talia elogia valde oppor- apta. Mart. Capella Lib. IX. ad fin. rabidum *quem videre ſaecla Iurgiis* *blatteratus pandere.* vide ſupra ad gment. Glareani cod. vet. vt et A- . *meam* omittunt.

mulieres a v. abſtinuerant] ita Academ. et edd. Ciceronis. Sed reliqui MSS. et impreſſi vett. *mulieres ſe.* *Mulierum abſtinentia* a viris eo laudabilior eſt, quia illis plus, quam viris, libidinis adtribuunt. vide ad Salluſt. Cat. cap. XXV. Academ. *abſtinent.*

mutuam tibi gratiam *relaturum*] *Gratia* in malam partem. Seneca de Clem. cap. VII. *et non retuliſſe laedentibus* gratiam, *infirmitas videtur, non clementia.* vbi vide Gronouium.

et viciſſim tuas compellaturum] Omnes MSS. et edd. vett. *vt vic. t. compellarem.* atque ita iam ediderunt in Cicerone. Gudian. *tuos* non male.

ſatis es *materiae* habens] Academ. *eſt. es habens*, pro *habes*, vt Terent. Andr. A. IV. Sc. V. *v.* 36. *vt tu* ſis ſciens. quomodo Graeci Latinique perſaepe. Cicero: *Eſt loquens*, et alia ſimilia protulit. vide ad Salluſt. Iug. cap. XXXI. n. 19. Plaut. Poen. A. V. Sc. II. *v.* 78. *vt tu ſis ſciens.* Catullus Carm. LXIV. *Eſt coercens.* Sidonius II. epiſt. X. *ſis meminens.* vbi vide Sauaronem. Imitati ſunt haec veterum Pontanus, Lipſius, quod exemplis oſtendit haud vulgari laude dignus Vechnerus II. Hellenolex. cap. IX. p. 341. ſqq. Infra Incert. *domui tuae.* de quo ad Cat. diximus.

14. *Multum te vero opinio fallit*] Remenſ. et Academ. *Multum vero te, opinor, fallit.* infra omnes MSS. et edd. vett. *quam habere dignus ſum*, non *ſim.* Reſpondet Declam. ſuper. n. 9.

pl. ceſſi: vtilius duxi, quamuis fortunam vnus experiri, quam vniuerſo populo R. ciuilis eſſem diſſenſionis cauſa: qui, poſteaquam ille ſuum annum in rep. perbacchatus eſt, omniaque quae commouerat, pace et otio reſederunt; hoc ordine reuocante, atque ipſa Rep. manu retrahente me, reuerti. Qui mihi dies, ſi cum omni reliqua vita conferatur, animo quidem meo ſuperet, cum vniuerſi vos, populusque R. frequens aduentu meo gratulatus eſt. Tanti me fugacem, mercenarium patronum hi aeſtimauerunt.

IV.16 Neque hercule mirum eſt, ſi ego ſemper iuſtas omnium amicitias exiſtimaui. Non enim vni priuatim ancillatus ſum, neque me addixi: ſed quantum quisque reip. ſtuduit, tantum mihi fuit aut amicus

15. *Furori tribuni pl. ceſſi*] Clodii, famoſiſſimi inimici Ciceronis, qui ob eam cauſſam, vt Ciceronem in exſilium pelleret, ad plebem tranſiit. Plutarch. Caeſar. p. 714. adde Vellei. Pat. II. cap. XLV. ibique Boeclerum.

quamuis *fortunam vnus*] Acad. *q. fortunam vnam. quamuis a quiuis.* Sed Cicero etiam extra talem compoſitionem eleganter *quamuis* adhibere ſolet, quod ad Sall. Cat. docuimus. Conſilium illud optimorum ſemper ciuium fuit, quod et Catilina ſimulat apud Sall. cap. XXXIV. n. 2.

qui, poſtquam ille ſuum animum in rep.] Academ. *qui tribunus poſtquam.* Male. nam *qui* ad Ciceronem pertinet, et ad Verbum *reuerti.* MSS. et edd. vett. *ſuum animum.* Sed Gudian. *qui poſteaquam ille ſuum in rep. perbacatus eſt.* Recte emendarunt, *ſuum annum*, quae ſollemnis eſt Latinorum formula, vt iam alibi monſtrauimus. *Perbacchari* Ciceronis verbum eſt, quomodo *bacchari* Sueton. Calig. cap. LVI. princ. *Ita* bacchantem *atque graſſantem non defuit plerisque animus adoriri.*

pace et otio reſederunt] Gudian. et Acad. *reſiderunt.* Cicero, *reſidet timor, impetus.* Sic Celſus IV. cap. V. *reſidet inflatio.*

animo quidem meo ſuperet] *ſuperet* omnem meam vitam, et quam ea nactus ſum gloriam.

vos populusque R. gratulatus eſt] Mera Ciceronis imitatio. ita ille pro Rabirio: *vos, vos, inquam, ipſi et Senatus* reſtitit. adde XIII. Epiſt. LXI. n. 3. Salluſt. Iug. cap. XLIII. n. 4. ADVENTV MEO vel intelligitur, inquit Badius, *in*, vel Ablatiuus pro Datiuo poſitus eſt. Prius verum. Ponunt enim ſextum Caſum et intelligunt *ſub.* Cic. V. epiſt. XVII. n. 3. *et proxime recenti* aduentu meo, *cum rem aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi adfuiſſem: tamen nulla in re ſaluti tuae defui.* vbi vide. Caeſar V. Gall. cap. VIII. *Caeſar* ſolis occaſu *naues ſoluit.* Remenſ. *congratulatus eſt.*

16. ſi *ego ſemper iuſtas o. a.* exiſtimaui] Criſpinus *ſi* exponit *quandoquidem*, vt haec ad ſuperiora retuliſſe cenſendus ſit, quaſi ea cauſſa omnes reditui Tullii fauentes fuerint, quod ille omnium amicus fuerit: de qua notione particulae diximus ad Cic. XII. epiſt. XII. n. 5. Sed qui haec prorſus ſeparant, vt fecit Gruterus, *ſi*, pro *quod* accipiunt. quomodo mox n. 17. *itaque non eſt mirum*, ſi *nullius amicitia vſus ſum* cet. Et hoc inprimis poſt verbum *miror:* quo pacto etiam *niſi*, pro *quod non* adhibent, vt in illo: *mirum*, ni *cantet.* Cic. de Haruſp. Reſp. cap. V. *Non* mirum, ſi *hoc vobis ridiculum videtur.* quomodo ille saepiuſcule. Ergo *iuſtas amicitias exiſtimare* conciſa locutio eſt, pro *iuſtas eſſe debere*, aut iuſtas, eas demum amicitias exiſtumaui. vide ad Cat. cap. X. n. 3. quod itidem ex Cicerone fluxit. IV. epiſt. IV. n. 14. *qui fortaſſe arbitraretur, me hanc* remp. *non* putare. Clarius Seneca de Tranqu. cap. X. *ſi molueris* malam putare vitam *potius, quam inuidioſam facere.* vbi plura Gronouius.

tantum mihi fuit aut] Academ. *mihi tantum fuit*, cet. atque ita legitur inter Cice-

aut

inimicus. Ego nihil plus volui valere, quam pacem; multi pri-
uatorum audacias nutriuerunt. Ego nihil timui, niſi leges: multi
eſſua timeri voluerunt. Ego nunquam volui quidquam poſſe,
pro vobis: multi ex vobis potentia freti, in vos ſuis viribus abuſi
ſ. Itaque non eſt mirum, ſi nullius amicitia vſus ſum, qui non 17
perpetuo reip. amicus fuit: neque me poenitet, ſi aut petenti Vati-
reo patrocinium pollicitus ſum, aut Sexti inſolentiam repreſſi,
Bibuli patientiam culpaui, aut virtutibus Caeſaris faui. Hae
enim laudes egregii ciuis, et vnicae ſunt. Quae ſi tu mihi vti vitia
icis, temeritas tua reprehenditur, non mea vitia culpabuntur.
ndicerem, ſi apud alios mihi eſſet differendum, P. C. non apud 18
s quos habui omnium actionum mearum monitores. Sed, vbi
enim teſtimonia adſunt, quid opus eſt verbis?
Nunc ad te vti reuertar, Salluſti, patremque tuum praeteream: 19. V.

is opera. Ceterum omnes edd. vett. micus, aut aduerſarius.

audacias nutriuerunt] Acad. aud. timue-; Edd. Venetae, *metuerunt*, quomo- Gruterus in Cicerone: vnde factum, vt longe diuerſa interpunctio inuehe-ur, quae omnem elegantiam ita cor-pit, vt nihil poſſit ſupra. Rectius ue Gudian. Remenſ. Incert. ceteraeque *nutriuerunt.* nempe ita *pax*, et auda-priuatorum, ad miſcenda omnia ſeſe ciunt, quam nutriuerunt, qui decre-ope, conſilio adiutores fuerunt. *Pri-* vocat Caeſarem maxime et qui ex ea ione, quoniam ſine publico conſilio ſuas egerunt. Atque ita Auctor de p. Ord. et M. Tullius variis locis.

nihil timui, niſi leges] Elegantiſſima di-*timere leges*, et vſus eſt eadem Criſpus . cap. LI. n. 24. vbi vide.

ex vobis potentia freti] Academ. *multi vobis potentia noſtra freti contra in vos* . Vtrumque additamentum ex Gloſſa . *noſtra*, pro *veſtra* ſcripſit, quo inter-tari voluit illud *ex vobis*, quod nec alii ditores ſatis intellexerunt. *potentia ex vo-* eſt potentia a vobis data, ex vobis pro-ſta: et elegantiam quaeſiuit in oppoſi-tione *ex vobis*, *in vos*: qualem oppoſitio-nem Tullius commendat, et ad Nume-um orationis facere docuit. Alterum illuſtrauimus iam ad Cic. III. epiſt. XIII. n. 2. *Quis enim ad me non perſcripſit, te non ſo-lum auctoritate orationis, ſententia tua*, qui-bus *ego* a tali viro *contentus eram: ſed et-iam*, cet.

17. *petenti Vatinio*] Vide de his Declam. ſuperiorem n. 16.

hae enim laudes egregii c. e. v. ſunt] Sic MSS. Alii *enim* omittunt; quidam alieno loco ponunt. Sed Venetae edd. haec o-mnia in exſilium miſerunt. Guilielmius pro *vnicae*, malebat *vnici*. Vtrumque non male. *laudes vnicae* ſunt praecipuae, po-tiſſimae. ita Cic. de Senect. cap. XVII. *elo-gium vnicum.* vbi vide Graeuium. Eutrop. IX. cap. VIII. *vir* vnicae *moderationis et ciui-litatis*, cum nota Cellarii, qui et aliis locis hanc ſignificationem iam adſtruxit.

18. *apud alios mihi eſſet* dicendum] Sic quidem omnes edd. recentiores, ſed per ſummam ſecordiam. MS. Incert. *diſceptan-dam*; Gudian. et Acad. *diſcernendum*. Ve-netae poſteriores, *differendum*; priores, *differendum.* Vnde iam patet vere a no-bis ſcriptum eſſe *differendum.* atque ita Cato ſemel atque iterum apud Salluſt. Cat. cap. LII.

actionum mearum monitores] Acad. *ac-cuſationum.* male. *Actiones* Ciceronis re-cte dici, iam ſupra probauimus ex Criſpo noſtro. Tullius, *actionum auctores teſteſ-que* habere dixit: idemque *auctorem et mo-nitorem* coniungit. non male. vide noſtra ad Sall. Iug. cap. LXXXV. n. 10.

qui ſi nunquam in vita ſua peccauit, tamen maiorem iniuriam reip. facere non potuit, quam quod te talem filium genuit. Neque, tu ſi qua in pueritia peccaſti, exſequar, ne parentem tuum videar accuſare, qui eo tempore ſummam tui poteſtatem habuit, ſed qualem adoleſcentiam egeris. Hac enim demonſtrata, facile intelligetur, quam
20 petulanti pueritia, quam impudicus et procax, adoleueris. Poſteaquam immenſae gulae impudiciſſimi corporis quaeſtus ſufficere non potuit, et aetas tua iam ad ea patienda, quae alteri facere collibuiſſet, exoleuerat; cupiditatibus infinitis efferebaris, vt, quae ipſe corpori tuo turpia non duxiſſes, in aliis experireris. Ita non eſt facile exputare, P. C. vtrum inhoneſtioribus corporis partibus rem quae-
21 ſierit, an amiſerit. Domum paternam viuo patre turpiſſime venalem habuit, vendidit. Et cui dubium poteſt eſſe, quin mori coegerit eum, quo hic nondum mortuo pro herede geſſerit omnia? Neque pudet a me eum quaerere, quis in P. Craſſi domo habitet; cum
22 ipſe reſpondere non queat, quis in ipſius habitet paterna domo. At hercule! lapſus aetatis tirocinio, poſtea ſeſe correxit. Non ita eſt: ſed abiit in ſodalitium ſacrilegi Nigidiani: bis iudicis ad ſubſellia attra-

19. *quod te talem filium g.*] Similiter Auſonius de Marco Antonino Caeſ. Epigr. XVII.
Succeſſore ſuo moriens, ſed principe prauo,
Hoc ſolo patriae, quod genuit, nocuit.
te talem habes apud Criſpum Iug. cap. CII. n. 5. vide Eod. cap. X.

qui eo tempore ſummam t. p. h.] Gudian. *ſi eo tempore ſummam tui partem habuerit.* Academ. *ſum. poteſtatem habuit tui.*

tam impudicus et procax] Gudian. *tam impius et procax.* Verum quiuis viderit, ſcribendum eſſe cum edd. Venetis, *quam imp. et proc. adoleueris.*

20. *impudiciſſimi corporis quaeſtus*] *quaeſtum* intelligit, quem patiendo, vt mox dicit, impudicitia, ſeu ſtupro corporis fecerat, de quo vide Sall. Cat. cap. XXIV. n. 3. ibique notata. Remenſ. et Gudian. *quaeſtus, ſumtus ſufficere* cet.

aetas tua iam — exoleuerat] i. maior natu eras, quam vt ea pati poſſes. Sic Criſpus l. c. *aetas quaeſtui modum fecerat.* Apulei. Apolog. pag. 323. *pudore diſpoliato, flore exoleto, flammeo obſoleto.* Senſus de cupiditatibus infinitis idem eſt apud Criſpum Cat. cap. XIII. extr.

non eſt facile exputare] Ita recte edd. Ciceron. Contra Salluſtianae etiam Venetae *reputare.* Alteram firmant MSS. noſtri omnes, praeter Remenſ. in quo neutrum Verbum conſpicitur.

21. *venalem habuit, vendidit*] Et hoc eſt ex numeris Tullianis. Rem ipſam ab hoc Declamatore mutuatus eſt Auctor haud adeo vetuſtus Vitae Salluſtii: *paternam domum vendidit, vt crimine adulterii ſe redimeret;* ſcilicet, vt cohaereant mendacia.

pro herede *geſſerit omnia*] tamquam heres. Plura dabit nota ad Criſpi Iug. c. XCVIII.

22. *At hercule lapſus eſt aetatis tirocinio*] MSS. *At hercules.* Remenſ. *ad Herculis pedes lapſus eſt.* *At* eſt particula Occupationis, vti *At vero, At enim.* vide Cat. cap. LI. n. 25. *Aetatis tirocinium* eſt prima aetas, ſimili translatione, qualis illa, de qua ſupra ad n. 3. Acad. *in tirocinio.* *Non ita eſt,* formula et Ciceronis et Salluſtii Cat. cap. LI. et Iug. cap. LXXXV.

ſed abiit in ſodalitium ſacril. Nigid.] Academ. *ſed abiit in ſolidalium ſacrilegii N.* Remenſ. *ſed abiit in ſolicium.* Gudian. *ſed in ſolidacium ſacrilegii aliud Nigidiani.* Corrupta haec vix ex ſola coniectura emendare audeo. Nec viri docti H. Glareanus et Io. Clericus ſciunt, quis ille *Nigidianus* ſacrilegus fuerit. Forte *ſacrilegii Clodiani*

ctus,

ctus, extrema fortuna ſtetit: et ita
ſed iudices peieraſſe, exiſtimaren
ſtura adeptus, hunc locum et hun
ſibi quoque, ſordidiſſimo homini
nora eius clam vos eſſent, cum om
probrio eſſet, confeſſus eſt, vobi
erubuit ora veſtra.

Vixeris, vti libet, Salluſti; ege
tuorum ſcelerum conſcium eſſe;
nimium exprobrare. Sumus di
noſtrarum: ſed ita experrecti n
Audacia tua vincit ſtudia noſtra.
factum ac dictum turpe, quem n

melius eſſet ad perſonam dicentis. Pot
runt alia etiam excogitari ab his, quib
otium erit.

extrema fortuna *ſtetit*] Academ. om
tit vocem *fortuna* ſtetit, vt *extrema ſtetit*
ex Prouerbio *in extrema regula ſtare, in*
tremo ſtare. vide Lipſium ad Senec. Ep
XII. pag. 39. Senſus eſt apertus.

non hic *innocens eſſe, ſed iudices*] Gudi
omittit Pronomen *hic:* nec reprehen
Pro *peieraſſe*, Academ. *peioraſſe.* forte
iuraſſe, quod et Ciceroni, et Plauto a
que vindicarunt viri docti. v. C. Lan
Fr. Fabrit. ad Cic. III. Offic. cap. XXIX.

23. *Primum honorem in quaeſtura*] D
de *quaeſtura*, qui erat primus gradus
norum, quod Aſconius docuit. Gu
et hunc ordinem deſpectus, cuius adit
quoque, ford. cet. ita et Academ. niſi
is omittat. Edd. vett. voce amplius
cutus eſt hunc locum et hunc ordinem
ctum, cuius cet. et illud *ſecutus eſt* G
rus in aliquot MSS. reperit: noſtri t
reſpuunt, qui facile illis concederen
ex vulgata etiam, aut potius noſtr
librorum ſcriptura commodus ſenſu
poſſet. nam non opus eſt *deſpectum*
dit cum recentioribus inferre; ſed
ctus mutare in *deſpexit.* i. pro nihi
buit dignitatem huius ordinis ſen
quippe cuius aditus ſibi quoque pat
cum tamen conſcius ſibi eſſet, qua
dide vixerit, et quam ſit omnibus
contaminatus. Ita Cicero in Verr
ſic ordinem ſenatorium deſpexiſti.

extrema fortuna ſtetit: et ita diſceſſit, vti non hic innocens eſſe, iudices peieraſſe, exiſtimarentur. Primum honorem in quae- 23
adeptus, hunc locum et hunc ordinem deſpexit: cuius aditus quoque, ſordidiſſimo homini, patuiſſet. Itaque timens, ne faci-eius clam vos eſſent, cum omnibus matrum familiarum viris op-brio eſſet, confeſſus eſt, vobis audientibus, adulterium; neque uit ora veſtra.

Vixeris, vti libet, Salluſti; egeris, quae volueris; ſatis ſit, vnum te 24. VI
rum ſcelerum conſcium eſſe; noli nobis languorem, et ſoporem ium exprobrare. Sumus diligentes in tuenda pudicitia vxorum arum: ſed ita experrecti non ſumus, vt a te cauere poſſimus. acia tua vincit ſtudia noſtra. Ecquod hunc mouere poſſit, P. C. um ac dictum turpe, quem non puduit palam, vobis audientibus,

ius eſſet ad perſonam dicentis. Pote- alia etiam excogitari ab his, quibus um erit.

trema fortuna *ſtetit*] Academ. omit- ocem *fortuna* ſtetit, vt *extrema ſtetit* ſit rouerbio *in extrema regula ſtare*, *in ex- ſtare.* vide Lipſium ad Senec. Epiſt. pag. 39. Senſus eſt apertus.

hic *innocens eſſe, ſed iudices*] Gudian. itit Pronomen *hic*: nec reprehendo. *peieraſſe*, Academ. *peioraſſe.* forte *per- ſſe*, quod et Ciceroni, et Plauto aliis- vindicarunt viri docti. v. C. Lang. et Fabrit. ad Cic. III. Offic. cap. XXIX.

3. *Primum honorem in quaeſtura*] Docte *quaeſtura*, qui erat primus gradus ho- rum, quod Aſconius docuit. Gudian. *hunc ordinem deſpectus, cuius aditus is que, ford.* cet. ita et Academ. niſi quod mittat. Edd. vett. voce amplius; *ſe- s eſt hunc locum et hunc ordinem deſpe- m, cuius* cet. et illud *ſecutus eſt* Grute- s in aliquot MSS. reperit: noſtri tamen puunt, qui facile illis concederent, niſi vulgata etiam, aut potius noſtrorum rorum ſcriptura commodus ſenſus elici ſet. nam non opus eſt *deſpectum reddi- cum* recentioribus inferre; ſed *deſpe- us* mutare in *deſpexit.* i. pro nihilo ha- it dignitatem huius ordinis ſenatorii, ippe cuius aditus ſibi quoque patuiſſet: am tamen conſcius ſibi eſſet, quam ſor- de vixerit, et quam ſit omnibus flagitiis ntaminatus. Ita Cicero in Verrem: *tu ordinem ſenatorium* deſpexiſti.

clam vos eſſent] Gudian. et Remenſ. *clam nos*; Acad. *clam nobis*; Incert. *clam vobis*; Edd. Venetae, *ne facinora eius clandeſtina clara vobis eſſent.* Male. eſt enim Ironia, haud indecora. *Clam vos*, vt Cicero *clam iis*; Terent. *clam patrem.* nempe cum vtroque Caſu conſtruitur.

c. omn. matribus familias opprob.] MSS. noſtri omnes, *cum omnibus matrum familiarum veſtris opprobrio eſſet.* id *veſtris* per notam ſcribunt *uris.* Vnde iam in edd. Venetis factum *viris*, quod in membranis aliquot legiſſe vult Gruterus. *Matres familiarum* veteres ſaepe dixiſſe, exemplis probatum ad Sall. Catilinam. Neque tamen in illa lectione adquieſco. iuuares eamdem emendando *opprobrium.*

24. *Sumus* diligentes] Apulei. IX. Metam. pag. 786. ed. Lugd. 1604. *Quanto melior Phileſitaerus adoleſcens et formoſus, et liberalis, et ſtrenuus, et contra maritorum* inefficaces diligentias *conſtantiſſimus.* ibi vide Beroaldum, vt et Pricaeum pag. 510. vbi haec Declamationis verba adſcripſit. Ceterum in illo Verbo *exprobrare* deficit Remenſis ſecundus, qui ſolus has Oratiunculas habuit.

ita experrecti non ſumus] Gudian. *ita experti*, male. *Experrectus*, excitatus, eſt idem, qui attentus, vigilans. vide notam ad Cat. cap. XX.

factum ac dictum turpe] Sic multi, in eis Criſpus, *neque* facto, *neque* dicto *vllo abſtinere, quod modo ambitioſum eſſet*, Iug. cap.

 adul-

25 adulterium confiteri? Quod ſi nihil pro me tibi reſpondere voluiſſem; ſed illud cenſorium elogium Ap. Claudii, et L. Piſonis, integerrimorum virorum, quo vſus eſt quiſque eorum, pro lege palam vniuerſis recitarem: nonne tibi viderer aeternas inurere maculas,
26 quas reliqua vita tua eluere non poſſit? Neque poſt illum delectum ſenatus te vmquam vidimus. Niſi forte in ea te caſtra conieciſti, quo
27 omnis ſentina reip. confluxerat. At idem Salluſtius, qui in pace ne ſenator quidem manſerat, poſtea quam reſp. armis oppreſſa eſt, et idem victor, qui exſules reduxit, in ſenatum poſt quaeſturam reductus eſt. Quem honorem ita geſſit, vt nihil in eo non venale habuerit, cuius aliquis emtor fuerit. Ita igitur egit, vt nihil non aequum, ac verum duxerit, quod ipſi facere collibuiſſet: neque aliter vexauit,

LXIV. n. 5. vbi vide. mox MSS. *quem non puduerit.* De confeſſione illa ſictitia adulterii vide Scholiaſt. Hor. I. Sat. II.

25. *cenſorium* elogium *Appii Claudii*] Appius Claudius Pulcher et L. Calpurnius Piſo cenſores fuerunt A.V. 704. iique multos nobilium, in quibus Criſpus Salluſtius, ſenatu eiecerunt, ſi fides habenda Dioni Caſſ. Libr. XL. pag. 150. *Elogium* dicit ſententiam Cenſorum, ſeu titulum et cauſſam, qua de cauſſa ſenatu eiecerint, vt vel ex Dione conſtare poterit. Sic *elogium exheredationis* apud Quinctilianum. vide Interpretes Petronii cap. LIII. Hinc eſt, quod Gloſſae exponant *notam criminis, titulum criminis.* vide omnino Valeſium ad Ammian. XIV. cap. V. pag. 19. et Muncker. ad Fulgent. Mytholog. I. p. 30. alios.

quisque eorum, pro lege] Glareano ſuſpecta eſt vox *eorum*, etiamſi ad Cenſores referatur. Sed non aliter intelligi poteſt, quam de Cenſoribus: et addidit illa, ne quis alterum Cenſorem alteri obſtitiſſe crederet, vt in aliis fecerat Piſo. *Pro lege* recitarem eſt tamquam legem; ſiue quod adeo certum ſit illud elogium, ſiue vt omnes audiant. An *pro lege* dixit notione *pro licentia* et *poteſtate* mea? Nam *lex* ſaepe id Ciceroni, quod ex lege deſcendit. An *vſus eſt pro lege* iungendum?

inurere maculas] Ciceronis ſunt *infamiam, notam inurere:* et V. Verrina cap. XLVI. *Errabas, cum te* maculas *furtorum et flagitiorum tuorum ſociorum innocentium ſanguine* eluere *arbitrabare.*

26. *poſt illum delectum ſenatus*] Gudian. *dilectum;* Incert. pro var. lect. *decretum.* Venetae, *illum* praetereunt. Cicero: *Quod idem facere cenſores in* delectu dignitatis, *et in iudicio ciuium, et in animaduerſione vitiorum qui conuenit?*

in ea te caſtra] in caſtra Caeſaris. Multi certe equitum et ſenatorum poſt illam cenſoriam notam Caeſarianas partes ſecuti ſunt. Auctor Dio l. c. adde I. de Rep. Ord. cap. III. *ſentinam reip.* Ciceronis eſſe, diximus ad Catil. Salluſtii.

27. *idem victores, qui exſules*] Edd. Venetae et Gryphii: *idem victor, qui exſules reduxit.* quam lectionem in ſuis libris etiam offenderat Glareanus, et ob id locum pronunciat corruptum. minus vere. Intellige, *et idem victor fuit.* Caeſarem exſules reduxiſſe, nempe eos, qui ob ſuas partes eiecti ſunt, tum et proſcriptos alios ex Caeſare, Dione, Suetonio conſtat.

poſt quaeſturam reductus eſt] Erat enim moris Romani, vt ſenatu moti, cum iterum in eum ordinem reciperentur, aliquo honore ornarentur: quod de *praetura* adnotauimus ad Cat. cap. XVII. n. 3. Et praetorem quidem Salluſtium factum eſſe, vt recuperaret dignitatem ſenatoriam, tradit Dio Libr. XLII. pag. 209.

venale habuerit] Imitatur Cic. II. Philipp. cap. XXXVIII. *Omnino nemo vllius rei fuit emtor, cui deſuerit hic venditor.* Mox *igitur* deficit in MSS. noſtris.

neque aliter vexauit, ac] Gudian. *neque aliter vixit.* male. *vexauit homines, remp.*

ac

ebuit, ſi quis praedae loco accepiſſet magiſtratum. Peracta quae- 28
m, poſteaquam magna pignora eis dederat, cum quibus ſimilitudi-
ne ſe coniunxerat, vnus iam ex illo grege videbatur. Eius enim
is exemplar erat Salluſtius, quo tanquam in imam voraginem
us omnium vitiorum exceſſerat: quidquid impudicorum, cillo-
n, parricidarum, ſacrilegorum, debitorum fuit in vrbe, munici-
s, coloniis, Italia tota, ſicut in fretis, ſubſederant, nominis perditi,
otiſſimi, nulla in parte caſtris apti, niſi licentia vitiorum, et cupi-
te rerum nouarum.
At poſtea quam praetor factus eſt, modeſte ſe geſſit et abſtinenter. 29. VII.
nne ita prouinciam vaſtauit, vt nihil neque paſſi ſint, neque ex-
ctarint grauius ſocii noſtri in bello, quam experti ſunt in pace,
Africam interiorem obtinente? vnde tantum hic exhauſit,
ntum potuit aut fide nominum tranſiici, aut in naues contrudi.
ntum, inquam, P. C. exhauſit, quantum voluit. ne cauſſam dice-

m etiam *magiſtratum*, ſi cum Salluſtio i voluiſſet ex Cat. cap. xx. Sed priora ſpexit, quod de iis, qui magiſtratum nt, ſaepiſſime ita loquantur, in pri- de his, qui in prouincias mittebantur. ir peculiaris Ciceroni dictio, vbi alii non ita bene ponunt. vide notam ad cap. LXV. n. 2. infra Declam. extr.

magna pignora eis dederat] magna do- menta ediderat, eſſe ipſis ſimilem. i. fa- his oſtenderat, quod eſſet aeque in- s, rapax, crudelis, ac ceteri eiusdem onis. Cicero, *minus multa dederunt ip. pignora.* adde I. Phil. cap. III. Iuſtin. p. X. n. 20.

ut enim partis] Raro Cicero extra op- itionem duarum partium *pars* numero ulari adhibet pro coetu, factione. Pol- Cic. X. epiſt. XXXI. n. 5. *Cum vero non li- t mihi* nullius *eſſe* partis. Coelius Epiſt. n. 8. *honeſtiorem ſequi* partem. et ſic ii. Cic. pro Sulla cap. III. *in impiorum rem atque parricidarum* numerum *con-*

tanquam in imam voraginem] Gudian. *tam in vnam voraginem.* Edd. vett. et yph. *tantum in vnam vor.* Acad. *tamquam nni voragine.* non male, *tq. in imma- m voraginem.* Sententiam eadem fere ſimilitudine expreſſit Salluſt. Cat. cap. XVII. n. 5.

coetus omnium vitiorum] Similiter Criſpus Cat. cap. XIV. n. 1. *omnium* facinorum *atque* flagitiorum, *tamquam ſtipatorum, circum ſe* cateruas *habebat.* vbi vide.

impudicorum, cilonum] Incert. *chilonum*; Acad. *lenonum*; edd. vett. *cillonum*, quomodo ſcribendum eſſe Petr. Crinitus VII. de Hon. Diſcipl. cap. VIII. euincere voluit, deducens ab antiquo *cillere* h. e. agitare, motitare, canum more, atque Cinaedorum. Gloſſae: *Cilones*, ΦΟΞΟΙ.

nominis perditi ac notiſſimi] Guilielmius non male: *homines perditi a. n.* *Notus* autem etiam in deteriori ſignificatione dicitur, pro famoſo. Vt *Notisſimus aleator*, Aſconius. *notus latro*, Cicero. Ita *nobilis*, *conſpici* et plura verba alia vſurpantur. vide Schulting. ad Senec. Suaſ. VII. p. 49.

29. *praetor factus*] De praetura Salluſtii meminit Dio XLII. pag. 209. et de aduerſa eius fortuna, Appian. II. Cic. pag. 485. Plutarch. Caeſ. pag. 732.

Africam interiorem] Numidiam, cui praefectus eſt a Caeſare. Dio XLIII.

fide nominum tranſiici] Acad. *fidem hominum.* Male. Edita lectio ſummam Criſpi auaritiam indicat, qui non contentus numeratam pecuniam rapere, etiam nominibus pecuniam ab aliis ſumere, ſibique tradere coegit. vide Salluſt. Cat. cap. XXXV.

ret,

30 ret, ſeſtertio duodecies cum Caeſare paciſcitur. Quod ſi quidpiam eorum falſum eſt; hic palam refelle, vnde tu, qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tamquam ſomnio beatus, hortos pretioſiſſimos, villam Tiburti C. Caeſaris, reliquas poſſeſſio-
31 nes paraueris? Neque piguit quaerere, cur ego P. Craſſi domum emiſſem: cum tu veteris villae dominus ſis, cuius paullo ante fuerat Caeſar? modo, inquam, patrimonio non comeſo, ſed deuorato, quibus rationibus repente factus es tam adfluens, et tam beatus? Nam quis te faceret heredem, quem ne amicum quidem ſuum ſatis honeſtum quiſquam ſibi ducit, niſi ſimilis, ac par tui?

VIII. 32 At hercule egregia facta maiorum tuorum te extollunt: quorum ſiue tu es ſimilis, ſiue illi tui, nihil ad omnium ſcelus, ac nequitiam ad-
33 di poteſt. Verum, vt opinor, honores tui te faciunt inſolentem. Tu, Criſpe Salluſti, tantidem putas eſſe bis ſenatorem, et bis quaeſto-
34 rem fieri, quanti bis conſularem, et bis triumphalem? Carere debet

ſeſtertio duodecies] Alii *ſeſtertium*. corrupte, vt pluribus oſtendit Doctiſſ. Gronou. IV. de Pec. Vet. cap. IV. Summa eſt ad noſtram pecuniam 25000. Philippeorum.

30. *domum* redimere *potueris*] Incert. et Gudian. *relinire*, quomodo et alii MSS. apud Gruterum, vnde Guilielm. fingebat, *retinere*. minus eleganter. Edita melior. ſiquidem et ille *redimere* recte dicitur, qui debitoribus ſatisfacit, atque ita prohibet, ne vendere opus ſit. vide Salluſt. Cat. *c.* XIV.

tamquam ſomnio beatus] Eraſmus reſpicere putat auctorem ad id, quod per ſomnium multi ſibi ditiſſimi videntur. cum lege Chil. I. Cent. VII. n. 87. Notum tamen et aliud prouerbium, quo *per ſomnium* ea fieri dicuntur, quorum cauſſae non ſunt apertae: quod alii *per ſomnum* dicunt.

hortos pretioſisſimos] *Salluſtianos* a poſſeſſore nominatos. mentio eorum apud Tacitum, Euſebium, Dionem, Vlpianum, Caſſiodorum, alios. vide Donat. III. de vrbe Rom. cap. XXIII.

villam Tiburti] Gudian. *villam in Tiburti*; Venetae, *Tiburtii*. *Tiburtinam* intelligit, eamque fortaſſis, quam poſtea Adrianus Aug. ſplendidius aedificauit. vide Kircher. Lat. antiqu. et nou. P. III. Mallem autem *villam Tiburtem*, aut *in Tiburte*, vt Cicero loquitur. edita enim vitioſa eſt. Poſtremum MS. iuuat. Glareanus *Tiburi* legit. De *poſſesſionibus* diximus ad Cat. cap. XXXV.

31. *ſed deuorato*] *deuorare* amplius ſonat, quam *comedere*, et eſt Ciceronis verbum II. Philipp. cap. XXVII. *Quamobrem definite mirari, haec tam celeriter eſſe conſumta. non modo vnius patrimonium, quamuis amplum, vt illud fuit, ſed vrbes et regna celeriter tanta nequitia* deuorare *potuiſſet*.

quis te faceret heredem] Supra enim hic Pſeudo-Cicero dixerat, ſe hereditatibus amicorum diuitem factum.

32. *facta maiorum tuorum*] Incert. omittit vocabulum *maiorum*. in Venetis prioribus *tuorum* bis eſt expreſſum.

ſiue illi tui] Acad. *tibi*.

nihil ad omnium ſcelus] Edd. Venetae, *nihil ad tuum ſcelus addi poteſt*. quod magis placet. Infra MSS. noſtri *totidem putas eſſe*.

33. *quanti bis conſularem et triumph.*] Nimirum Salluſtius cum maximo dedecore *bis ſenator* factus eſt, quoniam, vt ſupra legimus, eo motus eſt; at Cicero cum magna gloria *bis conſularis*, h. vt conſularis in exſilium eiectus eſt, ſed ſtatim reuocatus omnes ſuas dignitates recepit, quod paſſim ipſe pluribus praedicat. Glareanus non debuerat haeſitare, aut de Cicerone bis conſule cogitare. vide notam ad VI. Hiſt. Or. Cottae n. 3. *triumphalis* ſibi eodem iure videtur, quoniam meruerat triumphum, neque haec eius gloria exſilio ſuo interciderat, ſed cum reditu renouata erat.

34. *Carere debet o. vitio*] Acad. Gudian. et Incert. *Carere decet*. vide Iuuenal. Sat. II.

omni

omni vitio, qui in alterum paratus
qui non poteſt verum ab altero au
adſecla, omnium cubiculorum in a
ter, omnis ordinis turpitudo es, et
hoc grauius pati potuimus, quam
videamus? Deſine bonos petula
morbo procacitatis iſto vti: de
aeſtimare: his moribus amicum
inimicum habere. Finem dice
grauius offendere animos audito
xerunt, quam eos, qui commiſer
eſt, non quid Salluſtius merito de
ego honeſte effari poſſum.

qui non poteſt verum ab a. a.] h. cui non
ab altero vera crimina obiici poſſunt, i
demum maledicere alteri poteſt. Suſpi
cor tamen, aliquam ſubeſſe corruptionem
35. in aetate *pellex*] Sic omnes MSS.
vett. edd. Perperam in Cicerone edid
runt, *in prima aetate*. Nam florem aetati
ſiue eam partem aetatis viri, quae idon
eſt ad illa flagitia, praeciſe *aetatis* adpell
tione venire, ſupra adnotauimus n. II.
ciuilis belli memoria] h. e. quaſi mon
mentum quoddam, quod dum adſpi
mus, ſubit memoria ciuilis belli. id eni
te in ſenatum reduxit. Ita Ciceroni *fi*
pro re, quae fidem faciat; *terror*, pro ex
citu, qui terrori eſt; *decus*, pro homi
qui adfert decus, in vſu ſunt. Ita idem
le v. Verr. cap. LVI. *odores* dixit, pro re
odoriferis. ita Seneca Epiſt. LXXXIII. *ſo*
rem, pro medicamento ſoporifero. I
M. Seneca Suaſor. VII. pag. 45. *Cicero p*
ceps ſenatus Romanique nominis titulus
vide Gronou. Auſonius Epigr. XXXIV.
etiam ſaxis nominibus*que venit*, de ſcu
marmore, quo nomen cuiusdam M
propagare voluerant. Claud. Olybr. *v.*
Nomina *annis parturit*. i. conſules.
tutela, *indicium* alia plura obuia erun
tendentibus.
Quid enim grauius] Gudian. *quid*
bis grauius; Incert. et Academ. *hoc g*

…ſi vitio, qui in alterum paratus eſt dicere. Is demum maledicit,
…non poteſt verum ab altero audire. Sed tu omnium menſarum 35
…cula, omnium cubiculorum in aetate pellex, et idem poſtea adul-
…omnis ordinis turpitudo es, et ciuilis belli memoria. Quid enim
…grauius pati potuimus, quam quod te incolumem in hoc ordine
…mus? Deſine bonos petulantiſſima conſectari lingua: deſine 36
…rbo procacitatis iſto vti: deſine vnumquemque moribus tuis
…ſtimare: his moribus amicum tibi facere non potes, videris velle
…micum habere. Finem dicendi faciam P.C. Saepe enim vidi 37
…uius offendere animos auditorum eos, qui aliena flagitia aperte di-
…unt, quam eos, qui commiſerunt. Mihi quidem ratio habenda
…, non quid Salluſtius merito debeat audire, ſed vt ea dicam, ſi qua
…honeſte effari poſſum.

…*non poteſt verum ab a. a.*] h. cui non …tero vera crimina obiici poſſunt, is …m maledicere alteri poteſt. Suſpi…men, aliquam ſubeſſe corruptionem.

… in aetate *pellex*] Sic omnes MSS. et … edd. Perperam in Cicerone edide… *in prima aetate*. Nam florem aetatis, …am partem aetatis viri, quae idonea …d illa flagitia, praeciſe *aetatis* adpella…e venire, ſupra adnotauimus n. II.

…*uilis belli* memoria] h. e. quaſi monu…tum quoddam, quod dum adſpici…, ſubit memoria ciuilis belli. id enim …n ſenatum reduxit. Ita Ciceroni *fides*, …, quae fidem faciat; *terror*, pro exer…, qui terrori eſt; *decus*, pro homine, …adfert decus, in vſu ſunt. Ita idem il… Verr. cap. LVI. *odores* dixit, pro rebus …riferis. ita Seneca Epiſt. LXXXIII. *ſopo*… pro medicamento ſoporifero. Item … Seneca Suaſor. VII. pag. 45. *Cicero prin*…*ſenatus Romanique nominis* titulus vbi …e Gronou. Auſonius Epigr. XXXIV. *Mors* …*ſaxis nominibusque venit*, de ſculpto …more, quo nomen cuiusdam Marcii …pagare voluerant. Claud. Olybr. *v.* 204. …mina *annis parturit* i. conſules. Ita …, *indicium* alia plura obuia erunt ad…dentibus.

Quid enim grauius] Gudian. *quid enim …grauius*; Incert. et Academ. *hoc grauius*, quod exſtat in edd. Venetis, nec reiicere potuimus.

36. morbo *procacitatis*] Ita principio Declam. primae: *ſi te ſcirem iudicio magis, quam* morbo animi, *petulantia iſta vti.* vbi vide.

moribus tuis aeſtimare] Tales cuique mores adfingere, quales ſunt tui. Terent. Andr. A. IV. Sc. I. *Tuum animum ex animo ſpectaui meo.* Heautont. A. V. Sc. I. *niſi illos tuo ex ingenio iudicas.* Acad. *exiſtimare.*

his moribus amicum tibi] Acad. *his moribus eſſe tibi et amicum facere*; Incert. et Gudian. *amicum efficere.* De ſe loqui videtur Cicero. his tuis, Salluſti, moribus me tibi amicum facere non poteris. de qua Ellipſi diximus ad Iug. cap. XIV.

37. *grauius offendere animos a.*] Egregia profecto ſententia, et noſtra aetate haud negligenda: iis maxime, qui ſcriptores libere ac latine loquentes interpretantur. Loco tamen non ſuo inculcata eſt ab auctore. vix enim aliquod flagitium et turpe dictu ſupererit in vita Salluſtii, etiam ſi ille contaminatiſſimus fuiſſet, quod non ille apertis verbis iam propoſuerit.

non quid S. m. debeat audire] MSS. Incert. et Acad. *non quae S.* atque eodem modo edd. Venetae. De eo, quod ſequitur, *ſi qua* reſpice ad n. 27.